

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
N. JÄÄSKINEN
представено на 11 декември 2014 година¹

Дело C-352/13

Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA
срещу
Evonik Degussa GmbH
Akzo Nobel NV
Solvay SA
Kemira Oyj
Arkema France SA
FMC Foret SA
Chemoxal SA
Edison SpA(Преюдициално запитване,

отправено от Landgericht Dortmund (Германия)

„Съдебно сътрудничество по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Специална компетентност — Иск за предоставяне на информация и за обезщетение за вреди срещу дружества, установени в различни държави членки, при различно по място и време участие в картел, обявен за противоречащ на член 81 ЕО (член 101 ДФЕС) и член 53 от споразумението за ЕИП — Член 6, точка 1 — Компетентност в случай на множество ответници — Риск от противоречащи си съдебни решения — Оттегляне на иска срещу единствения ответник, установен в държавата членка, в която е седалището на сезирания съд — Запазване на компетентността — Злоупотреба с право — Член 5, точка 3 — Компетентност в областта на деликтната отговорност — Понятие „място, в което е настъпило вредоносното събитие“ — Евентуална компетентност по отношение на всички съответници и за всички посочени вреди, основана на всяко място от територията на държавите членки, където е било сключено и прилагано незаконното картелно споразумение — Член 23 — Клаузи за предоставяне на компетентност — Арбитражни клаузи — Отражение на принципа на пълната ефективност на забраната на картелите, установена с правото на Съюза“

¹ — Език на оригиналния текст: френски.

I – Въведение

1. Преюдициалното запитване, отправено от Landgericht Dortmund (областен съд Дортмунд, Германия), е във връзка с тълкуването на член 5, точка 3 и член 6, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела² (наричан по-нататък „Регламентът „Брюксел I““), а също така, с неразглеждан досега аспект, а именно връзката между тези разпоредби и произтичащи от член 101 ДФЕС ръководни принципи на правото на конкуренция на Съюза.

2. Преюдициалното запитване е отправено в рамките на иск за предоставяне на информация и за обезщетение за вреди, предявен пред посочения германски съд от установен в Белгия ищец срещу няколко дружества, установени в различни държави членки — от които само едно в Германия — участвали в нарушение, което с решение на Европейската комисия е обявено за противоречащо на забраната на картелите, постановена в член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС) и в член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г.³

3. Тъй като страните спорят относно международната компетентност на запитващата юрисдикция, последната иска тълкуване от Съда в три основни аспекта.

4. На първо място, тя си поставя въпроси относно приложимостта в спор като разглеждания в главното производство на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, който допуска разширяване на компетентността на съда по местоживееене, така че той да може да се произнася и по исковете срещу ответници с местоживееене извън неговия съдебен район, за да се избегнат противоречащи си съдебни решения. Тези въпроси възникват и в особения случай, когато, както по настоящото дело, ищецът оттегля иска си срещу единствения съответник, установен в държавата членка, в която е седалището на сезирания съд, и който може да бъде определен като „привързващ ответник“, тъй като само той може да обоснове компетентността на съда по местоживееене.

5. На второ място, що се отнася до предвидената в член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ компетентност в областта на деликтната отговорност, Съдът е запитан дали съдържащото се в тази разпоредба понятие „място, в което е настъпило вредоносното събитие“ следва да се разбира в смисъл, че допуска посочената компетентност да се свърже, по отношение на всички ответници и за всички твърдени вреди, с всяко от многобройните места в държавите членки, в които е било сключено и/или прилагано незаконното картелно споразумение и в които според ищеца то е ограничило свободата на избор на купувачите.

6. На трето място, запитващата юрисдикция изглежда изхожда от предпоставката, че някои от клаузите за предоставяне на компетентност, които могат да спадат към член 23 от Регламент „Брюксел I“, и/или от арбитражните клаузи, на които се позовават ответниците в главното производство, включват исканите в случая обезщетения за вреди. Тя приканва Съда да се произнесе дали в тази хипотеза принципът за ефективно прилагане на установената в член 101

2 — ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74. Този регламент ще бъде заменен с Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, стр. 1), по-голямата част от разпоредбите на който ще влязат в сила на 10 януари 2015 г.

3 — ОВ L 1, 1994 г., стр. 3; Специално издание на български език 2007 г., глава 11, том 53, стр. 4, наричано по-нататък „Споразумението за ЕИП“. Като се има предвид, че текстът на член 53 от Споразумението за ЕИП по същество е аналогичен на текста на членове 81 ЕО и 101 ДФЕС, посоченото в настоящото заключение по отношение на последните две разпоредби ще е валидно *mutatis mutandis* за първата.

ДФЕС забрана на картелите може да попречи такива клаузи да бъдат използвани за оспорване на подсъдността срещу ищец по иск за поправка на вреди, когато искът е предявен пред някое от съдилищата, компетентни по силата на член 5, точка 3 и/или член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“.

7. Подчертавам, че настоящото дело е първото, в което Съдът е приканен да се произнесе пряко по връзката между, от една страна, разпоредби от първичното право, гарантиращи свободна конкуренция в рамките на Европейския съюз, и от друга страна, разпоредби на международното частно право на Съюза относно съдебната компетентност по граждански и търговски дела по повод на спор, чиято особеност е, че се отнася до широкообхватен картел, тъй като засяга множество участници и пострадали и е нарушил конкуренцията на целия вътрешен пазар.

8. В самото начало ще уточня, че според мен Регламент „Брюксел I“, чиято цел е да създаде система от собствени правила за компетентност на Съюза за трансграничните спорове по граждански и търговски дела, не е напълно пригоден за осигуряване на частно прилагане на разпоредбите от правото на конкуренция на Съюза (или *private enforcement*, както обикновено се нарича това в тази област)⁴, което да е ефективно в случай като настоящия.

9. Наистина прилагането на някои разпоредби от този регламент може да доведе до териториално разпределение на компетентността между съдилищата на държавите членки, което има опасност, от една страна, да не е подходящо от гледна точка на географския обхват на правото на конкуренция на Съюза и от друга страна, да затрудни за пострадалите от незаконните ограничения на конкуренцията лица търсенето и получаването на пълно обезщетение за претърпените от тях вреди. Ето защо ми се струва възможно участниците в подобни ограничения да използват тези разпоредби на международното частно право по такъв начин, че да създадат ситуация, в която гражданскоправните последици от едно-единствено и тежко нарушение на правилата на конкуренцията на Съюза да трябва да бъдат определяни в рамките на поредица от производства, разпръснати между различните държави членки.

10. Общото заключение, което мога да изведа от това преюдициално запитване, е, че *de lege ferenda*, поради особеността на последиците, които могат да имат антиконкурентните трансгранични практики в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси — особено когато са сложни, както по делото в главното производство — по мое мнение би било разумно законодателят на Съюза да предвиди включването в Регламент „Брюксел I“ на отделно правило за компетентност за такива практики⁵, подобно на стълкновителната норма, специално установена за задълженията, произтичащи от ограничаващите конкуренцията действия, в регламента, обикновено наричан „Рим II“⁶.

4 — Обратно на прилагането на тези разпоредби в публичната сфера („*public enforcement*“), което се осигурява от Комисията и от националните органи по конкуренцията.

5 — Приемането на специални правила за компетентност за колективните искове при нарушения на общностните правила на конкуренцията е определено като относима проблематика в Зелена книга за преразглеждане на Регламент „Брюксел I“ (COM(2009) 175 окончателен, точка 8.2 *in fine*), без обаче тази констатация да е последвана от резултати в Регламент № 1215/2012, който финализира посоченото преразглеждане.

6 — Вж. член 6, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“), ОВ L 199, стр. 40, който регламентира единствено вредоносните факти, настъпили след 11 януари 2009 г. (решение *Notawoo*, C-412/10, EU:C:2011:747). Съгласно съображение 21 от този регламент „[с]пециалното правило в член 6 не установява изключения от общото правило на член 4, параграф 1 [а именно, „приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от неправомерно увреждане, е правото на държавата, в която е настъпила вредата“], а го пояснява“.

II – Правна уредба

11. Съгласно съображения 11, 12, 14 и 15 от Регламент „Брюксел I“:

„(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на правния субект трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

(12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие.

[...]

(14) Автономията на страните по договори, различни от застрахователен, потребителски или трудов, където се допуска само ограничена автономия при избора на компетентен съд, трябва да бъде съблюдавана при условията за изключителни основания за компетентност, които са установени в настоящия регламент.

(15) В интерес на хармоничното упражняване на правосъдие е необходимо да се минимизира възможността от едновременни производства и да се гарантира, че в две държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения. [...]“.

12. Член 1, параграф 2, буква г) от Регламент „Брюксел I“ изключва арбитража от приложното си поле.

13. Глава II от този регламент въвежда редица правила за съдебна компетентност по граждански и търговски дела. Член 2, параграф 1 утвърждава принципа, съгласно който „[п]ри условията на настоящия регламент, искиве срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

14. Включеният в раздел 2 от посочената глава относно „Специална компетентност“ член 5, точка 3 предвижда, че „[с]рещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка [...] по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

15. Член 6, точка 1 от същия раздел добавя, че „[с]рещу лице с местоживеене в държава членка може, също така, да бъде предявен иск [...] когато то е един от множество ответници, в съдилищата по местоживеенето на всеки от тях, при условие че исковите са в такава тясна връзка, че е целесъобразно те да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства“.

16. Член 23, параграфи 1 и 5 от раздел 7 „Пророгация на компетентност“ от посочената глава гласи следното:

„1. Ако страните, една или повече от които имат местоживееене в държава членка, са се договорили, че съд или съдилищата на държава членка са компетентни за разрешаване на всякакви спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение, този съд или тези съдилища имат компетентност. Тази компетентност е изключителна, освен ако страните са уговорили друго. [...]

[...]

5. Споразумения [...], с които се предоставя компетентност, нямат правно действие, ако противоречат на член 13, 17 или 21, или ако съдилищата, чиято компетентност те претендират да изключат, имат изключителна компетентност по силата на член 22“.

III – Спорът в главното производство, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

17. Искът в главното производство е основан на решение от 3 май 2006 г.⁷, в което Комисията приема, че няколко дружества, доставящи водороден пероксид и/или натриев перборат⁸, са участвали в едно-единствено и продължавано нарушение на забраната на картелите, установена в член 81 ЕО (член 101 ДФЕС) и в член 53 от Споразумението за ЕИП, въз основа на което някои от тези дружества са осъдени да заплатят глоби⁹.

18. В това решение се посочва, че периодът на нарушението е определен от 31 януари 1994 г. до 31 декември 2000 г., а нарушението обхваща цялата територия на Европейското икономическо пространство (ЕИП). Посоченият картел се проявява главно в обмен на информация между конкуренти относно цените и обемите на продажбите, споразумения за цените и за намаляването на производствените мощности, както и в контрол за прилагането на антиконкурентните споразумения. Запитващата юрисдикция подчертава, че тези тайни съгласувани практики са осъществени при срещи и телефонни разговори, провеждани главно в Белгия, Франция и Германия, а нарушителите са участвали в тях по различни начини, но са били наясно с незаконосъобразността на своите тайни деяния, насочени към ограничаване на конкуренцията.

19. Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (наричано по-нататък „CDC“) е установено в Белгия дружество, чийто предмет на дейност е да предявява вземания за обезщетения за вреди, които са му прехвърлени пряко или косвено от някои от предприятията, които твърдят, че са увредени от посоченото нарушение¹⁰.

7 — Решение C(2006) 1766 окончателен на Комисията относно производство за прилагане на член 81 от Договора ЕО и на член 53 от Споразумението ЕИП срещу Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyj, L'Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA и Arkema SA (дело COMP/F/38.620 — Водороден пероксид и перборат (вж. ОВ L 353, 2006 г., стр. 54).

8 — Водородният пероксид се използва по-специално като избелващо средство в хартиената и текстилната промишленост, както и за дезинфекция и за пречистване на отпадните води. Натриевият перборат се използва главно като активно вещество в синтетични детергенти и прахове за пране (вж. пак там, точки 2, 3 и 4).

9 — Обобщение на наложените глоби и на подадените срещу тях жалби до Общия съд и пред Съда на Европейския съюз има в прессъобщение № 154/13 от 5 декември 2013 г., достъпно на следния интернет адрес: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013_12/cp130154fr.pdf.

10 — В акта за препращане се посочва, че CDC е сключило споразумения за цесия на вземания за обезщетение за вреди с 32 предприятия, установени в 13 различни европейски държави, като се уточнява, че някои от тези предприятия предварително са сключили такива споразумения с 39 други предприятия.

20. На 16 март 2009 г. CDC предявява до Landgericht Dortmund иск за солидарно присъждане на обезщетение срещу шест от санкционираните от Комисията дружества, които са установени в различни държави членки, като се уточнява, че само едно от тях е установено в държавата на сезирания съд, а именно Evonik Degussa GmbH (наричано по-нататък „Evonik Degussa“) със седалище в Есен (Германия)¹¹.

21. През септември 2009 г., след като исковата молба е връчена на всички ответници по делото в главното производство, но преди да изтекат определените срокове за представяне на писмена защита и да започне устната фаза на производството, CDC оттегля иска си срещу това германско дружество поради постигната спогодба. В края на 2009 г. ответниците, които още са страни в производството, привличат като подпомагачи страни Evonik Degussa и други две дружества, адресати на решението на Комисията¹².

22. CDC посочва, че в периода между 1994 г. и 2006 г. предприятията, които са му прехвърлили правата си, са закупили от доставчици, участвали в незаконното картелно споразумение, големи количества водороден пероксид, които са били доставени въз основа на договори в различни държави — членки на Европейския съюз или на ЕИП.

23. Като възразяват, че някои от тези договори за доставка съдържали арбитражни клаузи и клаузи за избор на компетентен съд, всички ответници по делото в главното производство повдигат възразение за липса на международна компетентност.

24. Landgericht Dortmund приема, че неговата компетентност може да бъде основана само на разпоредбите на член 6, точка 1 и член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“, освен ако не бъде валидно изключена при действието на клауза за предоставяне на компетентност съгласно член 23 от този регламент или на арбитражна клауза. При тези обстоятелства с акт от 26 юни 2013 г. запитващата юрисдикция спира производството и поставя на Съда следните преюдициални въпроси:

„1)

- а) Трябва ли член 6, точка 1 от Регламент [„Брюксел I“] да се тълкува в смисъл, че в случай на предявен срещу установен в държавата на сезирания съд ответник и срещу други ответници, установени в други държави — членки на Европейския съюз, иск за предоставяне на информация и за обезщетение за вреди, при условията на солидарна отговорност, който се основава на установено от Европейската комисия едно-единствено и продължавано нарушение на член 81 ЕО/член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП, извършено в няколко държави членки при различно по място и време участие на ответниците, е целесъобразно [исковете] да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства?
- б) Във връзка с това следва ли да се отчети обстоятелството, че искът, предявен срещу установения в държавата на сезирания съд ответник, е оттеглен, след като исковата молба е връчена на всички ответници и преди да изтекат определените от съда срокове за отговор на тази молба и да се проведе първото съдебно заседание?

11 — Ответниците са Akzo Nobel NV (наричано по-нататък „Akzo Nobel“) със седалище в Нидерландия, Solvay SA (наричано по-нататък „Solvay“) със седалище в Белгия, Kemira Oyj (наричано по-нататък „Kemira“) със седалище във Финландия, FMC Foret SA със седалище в Испания, Arkema France SA (наричано по-нататък „Arkema France“) със седалище във Франция (искът срещу което по-късно е оттеглен от CDC), FMC Foret SA (наричано по-нататък „FMC Foret“) със седалище в Испания, и Evonik Degussa, единственото дружество със седалище в Германия (първоначално ответник, а понастоящем встъпила страна в подкрепа на Akzo Nobel, Solvay, Kemira и Arkema France).

12 — Chemoxal SA, встъпила страна в подкрепа на Solvay и на FMC Foret, със седалище във Франция, и Edison SpA (наричано по-нататък „Edison“), встъпила страна в подкрепа на Akzo Nobel, Kemira, Arkema France и FMC Foret, е със седалище в Италия.

2) Трябва ли член 5, точка 3 от Регламент [„Брюксел I“] да се тълкува в смисъл, че в случай на иск за предоставяне на информация и изплащане на обезщетение за вреди срещу установени в различни държави — членки на Европейския съюз ответници, който се основава на установено от Европейската комисия едно-единствено и продължавано нарушение на член 81 ЕО/член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП, извършено в няколко държави членки при различно по място и време участие на ответниците, по отношение на всеки един от ответниците и с оглед на всички претендирани вреди или на цялата вреда вредоносното събитие е настъпило в държавите членки, в които картелните споразумения са били сключени и прилагани?

3) В случай на иск за обезщетение за вреди, който се основава на нарушение на забраната на картелите, установена в член 81 ЕО/член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП, изискваното от правото на Съюза ефективно прилагане на забраната на картелите допуска ли съдържашите се в договори за доставка арбитражни клаузи и клаузи за предоставяне на компетентност да бъдат взети предвид, ако това води до дерогиране на компетентността на съда, който има международна компетентност съгласно член 5, точка 3 и/или член 6, точка 1 от Регламент [„Брюксел I“], по отношение на всички ответници и/или на всички или част от предявените претенции?“.

25. Писмени становища са представени от CDC, от Evonik Degussa само по точка б) от първия въпрос, от Akzo Nobel, Solvay, Kemira, FMC Foret и Edison, от френското правителство само по третия въпрос, както и от Комисията. С писмо от 26 август 2013 г. запитващата юрисдикция уведомява Съда, че CDC е оттеглило иска си срещу Arkema France. Не е проведено съдебно заседание за изслушване на устните състезания.

IV – Анализ

A– Уводни бележки

26. На първо място, що се отнася до общите залози на настоящото дело, бих искал да подчертая, че Регламент „Брюксел I“ сам по себе си изобщо не е предназначен да прилага правилата на правото на конкуренция на Съюза. Както е видно по-специално от съображения 1, 2 и 6 от него, целта на този регламент е да насърчава „стабилното функциониране на вътрешния пазар“ и да гарантира „свободно движение на съдебни решения по граждански и търговски дела“, като създаде единна рамка за споровете в тази област по отношение както на разпределението на компетентностите между съдилищата на държавите членки, така и на признаването и изпълнението на постановените от тях решения.

27. Смятам обаче, че тълкуването и прилагането на Регламент „Брюксел I“ трябва да осигурят възможност за опазването на пълната ефективност на разпоредбите от правото на конкуренция на Съюза, които са от основно значение за вътрешния пазар и съставляват основен елемент на икономическото структуриране на Европейския съюз¹³, тъй като, както Съдът вече е изтъквал, член 85 от Договора ЕО, понастоящем член 101 ДФЕС, е „основна разпоредба, необходима за изпълнението на задачите, възложени на Общността, и по-специално за функционирането на вътрешния пазар“¹⁴. Освен това процесуалните норми от правото на Съюза трябва в известен смисъл да бъдат поставени в услуга на материалноправните норми от правото на Съюза, тъй

13 — Относно това понятие вж. по-специално *Mestmäcker*, E. J. *Wirtschaft und Verfassung in der Europäischen Union: Beiträge zu Recht, Theorie und Politik der europäischen Integration*. Nomos, Baden Baden, 2. ed., 2006, p. 30–39 et p. 116–132; *Christodoulidis*, E. *A Default Constitutionalism? A Disquieting Note on Europe’s Many Constitutions*. — In: *The many constitutions of Europe*, *Tuori*, K. et *Sankari*, S. (red.), Ashgate, Edinburgh Centre for Law and Society series, 2010, p. 31 et sq., p. 34–38.

14 — Решение *Eco Swiss* (C -126/97, EU:C:1999:269, т. 36).

като първите са инструмент, с чиято помощ могат да станат осезаеми правата и задълженията на частноправните и публичноправните субекти, по-специално в светлината на правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, утвърдено с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз¹⁵.

28. В това отношение е уместно, на първо място, да се отбележи, че спорът в главното производство е за последиците, които могат да настъпят в гражданското право от деликт, който се състои в едно-единствено и продължавано нарушение на член 101 ДФЕС, извършено от няколко дружества, установени на територията на различни държави членки, множеството пострадали от което също са установени в различни държави членки.

29. Същност появата на участници в производството като ищеца в главното производство, чийто предмет на дейност е групиране на активите, основани на вземания за обезщетение, произтичащи от нарушения на правото на конкуренция на Съюза¹⁶, по мое мнение свидетелства за това, че в случаите на по-сложни нарушения на конкуренцията е неразумно пострадалите да преследват самостоятелно и индивидуално различните нарушители от такъв тип¹⁷.

30. По-нататък припомням, че обезщетяването на пострадалите от картел, противоречащ на правото на Съюза, представлява за последните прерогатив, чиято основна същност се регламентира от това право в съответствие със съдебната практика, установена с решения Courage и Crehan¹⁸ и Manfredi и др.¹⁹, които се отнасят до тълкуването на член 81 ЕО (член 101 ДФЕС). Това е валидно както за съществуването на този прерогатив, така и за неговия основен материален обхват, който включва по-специално възможността увредените лица да получат обезщетение, покриващо не само понесените от тях загуби (*damnum emergens*), но и пропуснатите ползи (*lucrum cessans*) поради такъв картел, освен плащането на лихви²⁰.

31. Същевременно, както Съдът е подчертал, с оглед на развитието на правото на Съюза условията за упражняване на това право на цялостно обезщетение остават в правомощията на държавите членки, при условие че спазват прогласените в посочената съдебна практика принципи на равностойност и ефективност²¹. Това запазване на нормативната компетентност

15 — В постановеното по иск за обезщетение за вреди и загуби, основан на вреда, причинена на Съюза от картел, решение Otis и др. (C-199/11, EU:C:2012:684, т. 46) се припомня, че „принципът на ефективна съдебна защита е общ принцип на правото на Съюза, който понастоящем намира израз в член 47 от Хартата“.

16 — Относно факта, че в Германия не се допускат колективни иски, обратно на положението в Обединеното кралство, но са допустими иски на дружества, които, подобно на CDC, са учредени с единствената цел да предявят иск за поправяне на вреди от името на своите членове, вж. *Derenne*, J. Réparation du dommage concurrentiel dans le droit de l'Union européenne et des États membres. — *Concurrences*, 3/2014, Colloque, p. 76—78, points 120 et 122.

17 — В тази област „спорите за обезщетения още не са достатъчно развити“ и „шансовете на пострадалото лице да получи обезщетение за вреди, причинени от антиконкурентна практика, се различават значително в различните държави членки“ поради „голямото разнообразие на националните разпоредби, регламентиращи тези иски“ според *Calisti*, D. Quelles propositions de l'Union européenne pour une meilleure réparation des dommages concurrentiels? — *Concurrences*, 3/2014, p. 27—31, points 6 et 7. Относно възможността за съединяване на исковете на множество ищци срещу един ответник, по-специално в областта на картелите, вж. също доклада на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно прилагането на Регламент „Брюксел I“ (COM(2009) 174 окончателен, точка 3.5).

18 — C-453/99, EU:C:2001:465.

19 — C-295/04—C-298/04, EU:C:2006:461.

20 — Пак там, т. 95.

21 — „При липсата на общностна правна уредба по въпроса, във вътрешния правен ред на всяка държава членка трябва да се посочат компетентните юрисдикции, които да разглеждат исковете за обезщетение, основани на нарушение на общностните правила на конкуренция, и да се определят процесуалните правила за тези иски, доколкото съответните разпоредби не са по-неблагоприятни от тези, които уреждат иски за обезщетение, основани на нарушение на националните правила на конкуренцията [*принцип на равностойност*] и посочените национални разпоредби не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото да се поиска поправяне на причинената вреда от картел или практика, забранена от член 81 ЕО [*принцип на ефективност*]“ (пак там, т. 72).

на националните законодатели в тази област е валидно по-специално за процесуалните норми, но вече не е валидно за стълкновителните норми, тъй като „правото, приложимо към извъндоговорни задължения, произтичащи от ограничаване на конкуренцията“, вече е определено по задължителен начин от Регламент „Рим II“²².

32. По аналогия така установеният по отношение на разпоредбите на националното право принцип за ефективност на исковите за възстановяване на причинени вреди според мен би трябвало а fortiori да бъде водещ при тълкуването и прилагането на Регламент „Брюксел I“ в смисъл, че последният, като акт на вторичното право, приет от самия Съюз, не може да се тълкува по начин, който би направил конкретното използване на посочения прерогатив, установен на основание първичното право, на практика невъзможно или изключително трудно в контекста на трансгранично незаконно картелно споразумение²³.

33. На второ място, подчертавам, че с оглед на практиката на Съда е общоприето, че иск, който, подобно на разглеждания тук, е за получаване на обезщетение от предприятия, нарушили член 101 ДФЕС, действително е от категорията „граждански и търговски дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент „Брюксел I“²⁴.

34. На трето място, следва да се отбележи, че доколкото Регламент „Брюксел I“ заменя във взаимоотношенията на държавите членки Конвенцията относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, подписана в Брюксел на 27 септември 1968 г.²⁵ (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), тълкуването на Съда на разпоредбите на последната е валидно и за тези от посочения регламент, когато разпоредбите на тези два акта могат да се определят като еднакви²⁶.

35. Предвид практиката на Съда според мен такава еднаквост безспорно е налице за всяка от разпоредбите от Регламент „Брюксел I“, за които става въпрос в настоящото преюдициално запитване — а именно член 5, точка 3, член 6, точка 1 и член 23, параграф 1 от него — като се има предвид, че съдържанието на съответните разпоредби от Брюкселската конвенция — а именно, член 5, точка 3, член 6, точка 1 и член 17, първа алинея от същата — е най-малкото подобно по същество или дори идентично²⁷.

22 — Вж. член 6, параграф 3 от посочения регламент и точка 75 от настоящото заключение.

23 — Всъщност безспорно е, че вторичното право следва да се тълкува и прилага в съответствие с първичното право. Вж. по-специално решение Испания/Комисия (C-135/93, EU:C:1995:201, т. 37), което припомня, че „ако текст от вторичното общностно право допуска повече от едно тълкуване, предпочитание следва да се даде на тълкуването, при което разпоредбата е съвместима с Договора за ЕО, вместо на тълкуването, което води до установяване на нейната несъвместимост с Договора“. Вж. също решение Преразглеждане на решение Комисия/Strack (C-579/12 RX II, EU:C:2013:570, т. 40).

24 — Вж. решение flyLAL Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 29) и заключението на генералния адвокат Kokott по същото дело (C-302/13, EU:C:2014:2046, т. 48).

25 — ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3. Текст, изменен с последователните конвенции във връзка с присъединяването на новите държави членки към тази конвенция. Вж. също доклад на P. Jenard относно Брюкселската конвенция (ОВ C 59, 1979 г., стр. 1, наричан по-нататък „докладът „Jenard“) и доклада за Конвенцията за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия към Брюкселската конвенция и към протокола относно тълкуването ѝ от Съда, подписана в Люксембург на 9 октомври 1978 г., изготвен от проф. Schlosser (ОВ C 59, 1979 г., стр. 71, наричан по-нататък „докладът „Schlosser“).

26 — Вж. по-специално решение OTP Bank (C-519/12, EU:C:2013:674, т. 21) и решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 19).

27 — Вж. по-специално във връзка с член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ решение Folien Fischer и Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, т. 31 и 32) и решение OFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, т. 28 и 29), във връзка с член 6, точка 1 от него, решение Freeport (C-98/06, EU:C:2007:595, т. 39) и решение Sapir и др. (C-645/11, EU:C:2013:228, т. 31 и 42), и във връзка с член 23 от него, решение Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62, т. 18 и 19).

36. На четвърто място, ще припомня, че в съответствие с целите на Брюкселската конвенция, които са цели и на Регламент „Брюксел I“, следва, от една страна, доколкото е възможно, да се избягва увеличаването на броя на критериите за съдебна компетентност за едно и също правоотношение и от друга страна, да се гарантира правната сигурност както на ищците, така и на ответниците, чрез възможността да се предвижда със сигурност компетентният съд, по-специално като се даде възможност на сезирания съд да се произнесе по своята собствена компетентност, без да бъде задължен да разглежда делото по същество²⁸.

37. Накрая, струва ми се, че преобладаващата част от гражданските иски за обезщетение вследствие на нарушение на правото на конкуренция се разглеждат като основани на деликтна отговорност²⁹, като следва да се уточни, че същевременно договорното основание на такива иски не се изключва априорно, най-малкото в някои национални правни системи³⁰.

38. Поради това възнамерявам да започна прегледа на представената на Съда проблематика от втория преюдициален въпрос относно член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“, в който е предвидена специална компетентност за исовете за обезщетение, основани на деликтна отговорност (Б). След това ще разгледам първия въпрос във връзка с член 6, точка 1 от този регламент, който предвижда разширена компетентност в случай на свързани иски, предявени срещу множество ответници (В). Ще завърша с третия въпрос, който е свързан с тези две разпоредби, както и с конкретни аспекти на избора на съд във връзка с принципа на пълната ефективност на забраната на картелите в правото на Съюза (Г).

Б– По тълкуването на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ (втори въпрос)

39. По същество вторият въпрос приканва Съда да се произнесе по приложното поле на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ и по обхвата на компетентността, която би могла да произтича от специалното правило, изложено в тази разпоредба (1). Смятам, по-специално с оглед на преследваните от тази разпоредба цели, че нейното прилагане е проблематично или дори би трябвало да бъде изключено при обстоятелства като тези по делото в главното производство, чиито специфики са безспорни (2).

1. По представената на Съда проблематика

40. С оглед на своето преюдициално запитване запитващата юрисдикция приема за безспорно, че висящият пред нея иск за обезщетение и за предоставяне на информация е от областта на „[деликтната отговорност]“ по член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ и следователно тази разпоредба може да бъде отделно основание за компетентност. Съдът неотдавна прие подобна квалификация на иски от такова естество³¹.

28 — Вж. по-специално, относно Брюкселската конвенция, решение Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, т. 26 и 27) и относно Регламент „Брюксел I“, решение Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, т. 35).

29 — По становището в този смисъл на Съда вж. бележка под линия 31 от настоящото заключение.

30 — Във връзка с това вж. *Idot*, L. La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités? — *Concurrences*, 3/2014, p. 43—53, point 5.

31 — Съгласно решение *flyLAL-Lithuanian Airlines* (EU:C:2014:2319, т. 28) „[с] иска [по делото в главното производство] flyLAL цели поправка на вредите, които твърди, че е претърпяло поради нарушаване на конкурентното право. В този смисъл въпросният иск е за реализиране на деликтната или квазиделиктната гражданска отговорност“.

41. Освен това посочената юрисдикция с основание отбелязва, че съгласно постоянната съдебна практика, що се отнася до сложните деликти³², изразът „място, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“³³, който се съдържа в посочения член 5, точка 3, се отнася едновременно до мястото на настъпване на събитието, което е причинило вредата, и до мястото на настъпване на вредата, поради което ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място³⁴. Тя припомня също, че в случай на множество предполагаеми вреди компетентният съд на основата на втория посочен критерий за привръзка може обаче да се произнесе единствено по исковете за вредата, причинена на територията на държавата членка, в която е неговото седалище³⁵.

42. Запитващата юрисдикция има съмнения относно начина, по който в рамките на спора, с който тя е сезирана, следва да се приложат алтернативно определените по този начин от Съда критерии, като се има предвид особеността, че приносите на членовете на картела, довели до нарушение на член 101 ДФЕС и до посочените вреди, са били различни както по място, така и по време. Тя иска основно да се установи дали член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ позволява предявяването на иск за всички причинени от незаконното картелно споразумение вреди, във всяко „място[...]“, където е настъпило [...] вредоносното събитие“ по смисъла на тази разпоредба и срещу всеки член на това незаконно картелно споразумение дори когато някои от ответниците не са действали пряко на територията на държавата членка на сезирания съд.

43. CDC предлага на Съда да отговори, че по силата на тази разпоредба би трябвало да е възможно позоваване на всички вреди, претърпени в резултат на картелното споразумение, съставляващо посоченото нарушение, пред съдилищата на всички държави членки, на чиято територия поне част от това картелно споразумение е била сключена или изпълнявана, или същото най-малкото отчасти е създадо непосредствени и значителни пречки на засегнатия от него пазар. Комисията възприема подобен подход, но е по-умерена по отношение на обхвата на компетентността на съдилищата, които биха могли да бъдат валидно сезирани при тези обстоятелства³⁶. Ответниците в главното производство, които са взели становище по втория въпрос, искат или този въпрос да бъде обявен за недопустим³⁷, или по същество да се отхвърли общата компетентност на съда по местоживеене по отношение на всички участници в незаконното картелно споразумение и за всички вреди, за които се твърди, че са претърпени³⁸.

32 — А именно деликти, чиито съставни елементи, които са правопораждащият факт и причинените от него вредоносни последици, са разделени и разпръснати на територията на няколко държави членки.

33 — Уточнявам, че по настоящото дело втората посочена в тази разпоредба хипотеза във връзка с „мястото, където [...] може да настъпи вредоносното събитие“, не е относима, тъй като ищецът се позовава на последици от вече настъпили деликтни събития.

34 — Вж. по-специално решения *Ni Hotel HCF* (C-387/12, EU:C:2014:215, т. 27) и *Coty Germany* (C-360/12, EU:C:2014:1318, т. 46 и цитираната съдебна практика).

35 — Вж. по-специално решения *Shevill и др.* (C-68/93, EU:C:1995:61, т. 27 и сл.) и *eDate Advertising и др.* (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 51).

36 — Комисията предлага член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ да се тълкува в смисъл, че в контекст като този по делото в главното производство „ищецът може да предяви иск за обезщетение за вреди срещу всеки от членовете на картела било пред съдилищата на всяка държава членка, в която са сключени и изпълнявани тайни споразумения (място на правопораждащия факт), било пред съдилищата на всяка държава членка, на чиято територия пазарът е бил засегнат от ограничаващото конкуренцията поведение (място на резултата); първите са компетентни да се произнасят по поправянето на всички вреди, причинени от нарушението на правото на споразуменията, докато вторите са компетентни да се произнасят единствено по вредите, причинени в държавата на сезирания съд“ (курсивът е мой).

37 — *Kemira* твърди, че това преюдициално запитване е недопустимо, по-специално тъй като то с нищо не допринасяло за установяване на сключването или прилагането на незаконни картелни споразумения в района на запитващата юрисдикция. В това отношение е достатъчно да се припомни, че въпросите, поставени от запитващата юрисдикция във фактическите и правни рамки, които тя определя на своя отговорност, и чиято точност Съдът няма за задача да проверява, се ползват от презумпция за релевантност, която може да бъде оборена само в ограничени случаи (вж. по-специално решение *Pohotovost*, C-470/12, EU:C:2014:101, т. 27 и сл.), които според мен в случая не са налице.

38 — По-специално според *FMC Foret* съдилищата на дадена държава членка би трябвало да са компетентни да се произнасят единствено по претенциите, основани на онази част от незаконното картелно споразумение, която е била осъществена и/или която е произвела своите последици в тази държава членка, докато според *Solvay* тясната връзка между сезирания съд и спора в качеството ѝ на критерий за привръзка би трябвало да се установява поотделно за всеки ответник и за всички посочени вреди.

44. Припомням, че с оглед на практиката на Съда относно член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ при тълкуването на тази разпоредба следва да се изхожда от няколко ръководни принципа. Първо, безспорно е, че понятията, които тя съдържа, следва да се определят самостоятелно и следователно като не се използват национални правни понятия, а главно системата и целите на този регламент с оглед на осигуряване на еднаквото му прилагане във всички държави членки³⁹. По-нататък, когато се касае за специална норма, с която се въвежда изключение от принципа на компетентност на съдилищата по местоживеене на ответника, установен в член 2 от този регламент, тя не трябва да се тълкува разширително, а стеснително⁴⁰, по-специално за да се избегне генерализиране на *forum actoris*⁴¹ и увеличаване на броя на компетентните съдилища, което би насърчило *forum shopping*.

45. Освен това от основно значение е да се има предвид, че Съдът е уточнил в съответствие с целта за близост, посочена в съображение 12 от Регламент „Брюксел I“, че предвиденото в посочения по-горе член 5, точка 3 правило за компетентност е основано на съществуването на *особено тясна връзка* между спора и съдилищата по мястото, където е настъпило вредоносното събитие. Именно тази връзка обосновава дерогационното предоставяне на компетентност на последните за целите на доброто правораздаване и надлежната организация на процеса⁴². Тъй като установяването на някоя от връзките, признати в посочената по-горе съдебна практика⁴³, трябва да даде възможност да се установи компетентността на юрисдикцията, която *обективно най-добре може да прецени дали са налице конститутивните елементи на отговорността на ответника*, надлежно може да бъде сезирана само юрисдикцията, в съдебния район на която се намира релевантната връзка⁴⁴.

46. Именно такава близост според запитващата юрисдикция би могла да не е налице, ако по настоящото дело се приеме, че въз основа на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ компетентен по отношение на всички ответници и за всички твърдени вреди⁴⁵ ще бъде всеки съд със седалище в едно от няколкото места, където картелът е създаден, организиран, прилагането му е контролирано и картелното споразумение е ограничило свободата на избор на клиентите на целия съответен пазар. Аз споделям това становище поради изложените по-долу причини.

2. По изпълнението на критериите за прилагане на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ в спор като разглеждания в главното производство

47. Макар прилагането на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ при иск за поправка на вреди, основан на нарушение на член 101 ДФЕС, да не може да бъде изключено *по принцип*⁴⁶, аз все пак съм склонен да мисля, че тази разпоредба не може да има полезно приложение, когато става въпрос за *конкретния случай* на незаконно хоризонтално картелно споразумение с

39 — Вж. по-специално решения Réunion européenne и др. (C-51/97, EU:C:1998:509, т. 15), Melzer (EU:C:2013:305, т. 22, 34 и сл.), Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, т. 40) и Coty Germany (EU:C:2014:1318, т. 43).

40 — Вж. по-специално решение Coty Germany (EU:C:2014:1318, т. 44 и 45).

41 — Вж. по-специално решение Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, т. 14 и 20).

42 — Наистина в областта на деликтната отговорност съдът по мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, по принцип може най-добре да реши делото, по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства (вж. по-специално решение Melzer, EU:C:2013:305, т. 27).

43 — В бележка под линия 34 от настоящото заключение.

44 — Вж. по-специално решение Coty Germany (EU:C:2014:1318, т. 47 и 48).

45 — Запитващата юрисдикция уточнява, че този проблем възниква „дори да се приеме, че участниците в единственото и продължавано нарушение на член 81 ЕО/101 ДФЕС трябва да носят отговорност за всички причинени вреди“.

46 — Вж. решение flyLAL Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, т. 28).

голяма продължителност, което е ограничило конкуренцията на цялата територия на Съюза и е с много сложна структура, тъй като е довело до цяла поредица от споразумения и тайни практики, вследствие на което и участниците, и пострадалите от твърдените вреди са разпръснати в голям брой държави членки⁴⁷.

48. В случай като настоящия критериите от съдебната практика за определяне на „мястото на настъпване на вредоносното събитие“ по смисъла на тази разпоредба според мен са неотнормирани поради значителното географско разпръскване на причините и последиците на твърдените вреди. Всъщност двете части от посочената от Съда алтернатива в такъв случай водят до възможна компетентност на множество съдилища на държавите членки, докато посоченият регламент има за цел ограничаване на броя на едновременните производства⁴⁸, и не позволяват да се определи съд, който да има „особено тясна връзка“ със спора и който по този начин е „най-подходящ“ *ratione loci* за решаването му, при положение че това е основанието на посочения член 5, точка 3.

49. Що се отнася до критерия, свързан с мястото на събитието, довело до твърдените вреди, той би могло теоретично да препраща към всяко място, в което незаконното картелно споразумение е сключено от неговите членове, което място обаче може да бъде трудно или дори невъзможно да се определи, като се има предвид тайният характер на картелното споразумение, освен ако не се възприеме това да бъдат различните места, в които се намират седалищата на заинтересованите дружества. Посоченият критерий би могъл също да съответства на всички места на действително прилагане на картелното споразумение, а именно всяко от местата, в които участниците са организирали и прилагали конкретно условията на своите тайни споразумения, насочени към ограничаване на конкуренцията, посредством активни практики или отказ от конкуренция⁴⁹. Във връзка с това уточнявам, че становището ми е обратно на застъпеното от Комисията, тъй като според мен решение *Melzer*⁵⁰, което изключва възможността компетентността да бъде основана на мястото на настъпване на събитието, предизвикано от съизвършител на вредоносното събитие, срещу който не е предявен иск, би трябвало да доведе до изключване на възможността за действията на участник в картела на територията на държава членка отговорност да носят останалите извършители на нарушението, които са се въздържали от свободна конкуренция на пазара, съответстващ на посочената територия⁵¹. Във всички случаи в рамките на картел с европейски мащаб и голяма продължителност, като разглеждания в главното производство, подобни фактори за определяне на мястото според мен са неотнормирани, тъй като водят до прекалено общи, размити и случайни критерии за компетентност⁵² поради големия брой както на засегнатите участници, така и на съответните действия или бездействия, а поради това и на множеството свързани с него места на вредоносните факти⁵³.

47 — Според мен посоченият член 5, точка 3 би могъл да се прилага по отношение на вертикалните ограничения за конкуренцията — доколкото твърдяната отговорност не е с договорен характер — както и за картелите, чийто обхват е географски ограничен, когато местонахождението на антиконкурентното действие или на неговите последици може да бъде точно установено.

48 — Вж. съображение 15 от Регламент „Брюксел I“.

49 — Относно различните елементи за конкретизиране на картела по настоящото дело вж. точка 18 от настоящото заключение.

50 — EU:C:2013:305, т. 40.

51 — Наистина отрицателното действие вследствие на картел не е равностойно на положителното действие, тъй като местонахождението на въздържането като такова не може да бъде определено (вж. по аналогия решение *Besix*, C-256/00, EU:C:2002:99, т. 49, в което спорното договорно задължение се изразява в ангажимент за въздържане от действие и не съдържа никакво географско ограничение).

52 — Както подчертава генералният адвокат Cruz Villalón в своето заключение по дело *Hejduk* (C-441/13, EU:C:2014:2212, т. 42), „[к]ритерий, който задължава даден ищец да ограничи обхвата на претенцията въз основа на териториални критерии, които са трудни, да не кажа невъзможни, за определяне, не е критерий, който отговаря на духа на Регламент [„Брюксел I“].“

53 — Според мен това положение следва да се отличава от това например на класически картел, управляван от професионално сдружение, или от това на картел, чиято дейност е географски съсредоточена поради единствено място на срещи, като се има предвид, че в тези хипотези не би имало равностойно разпръскване на вредоносните факти.

50. Що се отнася до критерия, свързан с мястото на реализиране на твърдените вреди, може да се приеме от икономическа гледна точка, че последните са настъпили било във всяко от местата, в които предполагаемите пострадали лица са купували продуктите, предмет на незаконното картелно споразумение, тоест, там, където са подписани и/или изпълнени договорите, чието съдържание е било повлияно от картелното споразумение — в случая, договорите за доставка, сключени между ответниците и предприятията, прехвърлили своите права на ищеца — било във всяко от местата, където са седалищата на тези претърпели вреди лица или на техни клонове. Лицата, които са претърпели непреки вреди, без да са били обвързани с договор с член на картела, но въпреки това са били увредени от съществуването на последния⁵⁴, би трябвало също да могат да се позоват на своите вреди в определените от практиката на Съда рамки⁵⁵. Следва да се припомни обаче, че възможността за избор на компетентност, която съществува в областта на деликтната отговорност, не може да се тълкува така, че да доведе до допускане на *forum actoris*, тъй като Регламент „Брюксел I“ цели ограничаването на последния фактор за определяне на компетентност с оглед на запазване на полезното действие на общото правило, установено в член 2 от него⁵⁶. Освен това би могло надлежно да се вземат предвид всички места, в които пазарът е бил засегнат от нарушението на член 101 ДФЕС, предвид това че правилата на правото на конкуренция имат за цел да запазват доброто функциониране на икономическата дейност, а не да пазят индивидуалните интереси на дадено дружество⁵⁷. В случая обаче нарушението, на което се основава искането за обезщетение за вреди и загуби, обхваща териториите на всички държави членки на Съюза, което води до широк кръг от възможно компетентни съдилища⁵⁸. Подобен разширителен подход противоречи на посочените по-горе цели на Регламент „Брюксел I“, и по-специално на визираните в член 5, точка 3 от него цели. Добавям, че съдебната практика, установена с решение *Shevill* и др.⁵⁹, предполага, без според мен да е възможно или желателно да се променя тази гледна точка, че компетентността, основана на мястото на настъпване на вредоносния факт, е разделена териториално в съответствие с границите на държавите членки⁶⁰, със съответния риск от разделяне на съдебния спор, тъй като компетентният на това основание съд не би могъл да разгледа всички многобройни твърдени вреди.

51. Накрая ще подчертая, че ако в този случай Съдът приеме компетентност на множество съдилища съгласно член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“, на това основание на правните субекти ще бъдат предложени много широки възможности, докато всъщност се касае за възможност за компетентност със специален характер, а следователно, по принцип, със стриктно прилагане. Освен това в такъв случай би възникнала далеч не хипотетичната

54 — Така в решение *Kone* и др. (C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 30 и сл.) Съдът приема, че „обстоятелството, че клиент на предприятие, което не членува в картел, но се ползва от икономическите условия на ценовия чадър, претърпява вреда заради цена на предлагане, по-висока отколкото в отсъствието на този картел, се числи към възможните последици от този картел, които няма как да не са известни на участниците в него“.

55 — В решение *Dumez France* и *Tracoba* (C-220/88, EU:C:1990:8, т. 20) Съдът тълкува член 5, точка 3 от Брюкселската конвенция в смисъл, че претърпелият косвени вреди може да сезира на това основание само съда в мястото, където е вредоносният факт е произвел пряко последици за непосредствено пострадалото лице.

56 — Наистина от разпоредбите на Регламент „Брюксел I“ е видно, че този акт ограничава случаите, в които ответник може да бъде призован пред съда по местоживее на ищеца (вж., що се отнася до Брюкселската конвенция, решение *Six Constructions*, 32/88, EU:C:1989:68, т. 13 и 14, както и решение *Dumez France* и *Tracoba*, EU:C:1990:8, т. 19).

57 — В това отношение съображение 21 от Регламент „Рим II“ посочва, че „[в]ръзката с правото на държавата, в която конкурентните отношения [...] са или е вероятно да бъдат засегнати [което е предвидено в член 6 от този регламент във връзка с действия, ограничаващи свободната конкуренция], по принцип [...] защитава конкурентите, потребителите и широката общественост, и [...] гарантира правилното функциониране на пазарната икономика“.

58 — *Ashton, D. et Henry, D. Competition Damages Actions in the EU, Law and Practice*. — *Elgar Competition Law and Practice Series*, Cheltenham, 2013, р. 179, point 7.030, подчертават, че „[i]n the case of a pan European cartel, [the place where the claimant suffered loss] could conceivably be in any Member State, which leads to relatively unrestrained freedom to forum shop in proceedings relating to [...] abuses with effects felt throughout Europe“.

59 — EU:C:1995:61, т. 33, в която се уточнява, че „съдилищата във всяка държава, в която публикацията е била разпространена и където увреденото лице твърди, че е доброт му име е било накърнено, [са] компетентни, като искът обхваща *само вредите, претърпени в страната, чиято юрисдикция е сезирана*“ (курсивът е мой).

60 — Всъщност, съдилищата на всяка държава членка най-добре могат да преценят природата и обхвата на вредите, настъпили на националната територия.

опасност⁶¹ да се позволи на извършителите на нарушение на правото на конкуренция на Съюза да предявяват „торпедни иски“, под формата на отрицателни установителни иски съгласно решение *Folien Fischer и Fofitec*⁶², в държава членка, за която е добре известно, че там продължителността на производствата е особено голяма, срещу лица, за които в образувано от Комисията административно производство е установено, че са пострадали. За сметка на това след приемането на решението на Комисията за наличие на нарушение според мен не би трябвало повече да е възможно отрицателно установяване поради задължителния характер на решението на Комисията относно фактите и тяхната правна квалификация⁶³.

52. В заключение, по аналогия с постановеното от Съда в решение *Besix*,⁶⁴ смятам, че правилото за специална компетентност в областта на деликтната или квазиделиктната отговорност, посочено в член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“, не може да се използва когато, както в спора в главното производство, мястото, където се твърди, че е настъпил вредоносният факт, не може да бъде определено, тъй като нарушението на член 101 ДФЕС, на което се основава искът, се изразява в действия, характеризиращи се с множеството места, в които са уговорени и/или изпълнени, което следователно не позволява да се определи по ясен и полезен начин кой съд би имал особено тясна връзка с целия спор.

53. По мое мнение в подобна хипотеза компетентността следва да се определя или чрез прилагане на предвиденото в член 2, параграф 1 от Регламент „Брюксел I“ общо правило, или чрез прилагане на други специални правила за компетентност, определени с този регламент, като предвиденото в член 6, точка 1 от него, което позволява съединяване на исковите, предявени срещу множество ответници пред един съд, ако в случая действително са налице условията за прилагане на едното или другото от тези правила. В това отношение следва да се подчертае, че вземането предвид, в качеството на критерий за компетентност, на връзката между предявените срещу множество ответници иски е разрешено само при прилагането на посочения член 6, точка 1⁶⁵, който запазва тази възможност само при наличие на силния критерий за привръзка, а именно местоживеенето на един от ответниците, а не когато прилагането на разпоредба зависи от мястото на настъпване на събитие, какъвто е случаят с член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“.

В– По тълкуването на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ (първи въпрос)

54. С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали предвиденото в член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ правило за съсредоточаване на компетентностите в случай на множество ответници може да се прилага в рамките на иск срещу предприятия, които са участвали по различен по място и време начин в едно-единствено и продължавано нарушение на забраната на картелите, предвидена в правото на Съюза (1). По-нататък тя приканва Съда да

61 — Във връзка с това вж. конкретния пример, посочен от *Idot, L.*, в *La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités?*, цит. съч., точка 34.

62 — EU:C:2012:664.

63 — Съгласно член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора [членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС] (ОВ L1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167), за да се осигури „[е]днакво прилагане на общностното право на конкуренция“, „[к]огато национални съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член [101] от Договора, които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които са в противоречие с решението, прието от Комисията“. В решение *Otis* и др. (EU:C:2012:684, т. 51) се уточнява, че „[т]ози принцип се прилага и когато националните юрисдикции са сезирани с иск за поправка на вреда от картел или практика, чието противоречие с член 101 ДФЕС е установено с решение на тази институция“.

64 — EU:C:2002:99, т. 55. Според това решение „правилото за специалната компетентност в областта на договорната отговорност, посочено в член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция, не се прилага в хипотезата, в която [...] мястото на изпълнение на задължението, на което се основава искът, не може да бъде определено поради това, че спорното договорно задължение се изразява в ангажимент за въздържане от действие, който не съдържа никакво географско ограничение и следователно, се характеризира с множество места, в които е или е трябвало да бъде изпълнено“ (курсивът е мой).

65 — Установяването на връзка несъмнено се включва и при прилагането на член 28 от Регламент „Брюксел I“, но по различен начин (вж. бележка под линия 70 от настоящото заключение).

се произнесе дали, ако отговорът е утвърдителен, оттеглянето на такъв иск по отношение на „привързващия“ ответник, тоест единствения от съответниците, установен в държавата членка на сезирания съд, се отразява на компетентността на последния по силата на посочената разпореда (2).

1. По приложимостта на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ в спор като този в главното производство (първи въпрос, буква а)

а) По представената пред Съда проблематика

55. Следва да се подчертае, че подобно на това, което се отнася до член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“⁶⁶, съдържанието на член 6, точка 1 от този регламент трябва да се определи самостоятелно, така че съдържашите се в него понятия не могат да бъдат разбирани като препращащи към квалификацията, която приложимото вътрешно право дава на разглежданото пред сезирания съд правоотношение⁶⁷.

56. Съгласно член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ всички искове, предявени от един и същ ищец срещу множество ответници, могат да бъдат подадени до съд на държавата членка, в която е местоживеенето⁶⁸ най-малко на един от тях, който тук ще бъде квалифициран като „привързващ“ ответник, но при условие че има връзка между тези искове⁶⁹. В това отношение се изисква изрично „исковете [да] са в такава тясна връзка, че е целесъобразно те да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства“⁷⁰.

57. Като прави възможно съсредоточаването на исковете пред един съд и разширяването на неговата компетентност спрямо ответници, по отношение на които той не би трябвало да може да се произнася при липса на това разширяване, посоченият член 6, точка 1 отговаря на преследваните с Регламент „Брюксел I“ цели на добро правораздаване, по-специално чрез процесуална икономия и предотвратяване на риска от конкуриращи се искове и противоречащи си съдебни решения, които биха могли да произтекат от тях⁷¹.

58. Същевременно, тъй като това правило за компетентност има специален характер, поради това че е изключение от посочената в съображение 11 и утвърдена в член 2 от Регламент „Брюксел I“ обичайна компетентност на съда по местоживеене на всеки ответник, няма спор, че то трябва да се тълкува стриктно⁷².

66 — Вж. точка 44 от настоящото заключение.

67 — Вж. още в първото решение на Съда за тълкуване на член 6, точка 1 от Брюкселската конвенция, решение Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, т. 10), след това, по повод на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, по-специално решение Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, т. 27–30).

68 — В съображение 11 от Регламент „Брюксел I“ се уточнява, че „[м]естоживеенето на правния субект трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции“, а член 60, параграф 1 от същия регламент уточнява, че за целите на този регламент търговско дружество или друго юридическо лице или сдружение на физически или юридически лица имат местоживеене в мястото, където се намира тяхното седалище по устав, централно управление или основно място на стопанска дейност.

69 — Както припомня решение Freerport (EU:C:2007:595, т. 53), това условие не е предвидено в член 6, точка 1 от Брюкселската конвенция, но е посочено в решение Kalfelis (EU:C:1988:459, т. 12) относно тълкуването на тази разпореда, а впоследствие е утвърдено от законодателя на Съюза, който го е включил в текста на Регламент „Брюксел I“.

70 — Така посоченото в член 6, точка 1 от този регламент условие е формулирано по същия начин в член 28 от него, който определя понятието за свързаност в случай на конфликти между две възможно компетентни съдилища, докато член 6, точка 1 предвижда, обратно, разширяване на компетентността на съда по местоживеене по отношение на ответници, за които по принцип тя не би била приложима. В решение Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400, т. 53) относно член 22 от Брюкселската конвенция, еднакъв с член 28 от Регламент „Брюксел I“, Съдът уточнява, че „[е достатъчно да] е налице риск от противоречиво разрешаване на споровете, дори ако решенията могат да бъдат изпълнени поотделно и правните последици от тях да не се изключват взаимно“.

71 — Вж. решение Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, т. 77), което се позовава на съображения 12 и 15 от Регламент „Брюксел I“.

72 — Вж. по-специално решение Glaxosmithkline и Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, т. 28) и решение Painer (EU:C:2011:798, т. 74).

59. Тъй като по тази причина прилагането на посочения член 6, параграф 1 трябва да остане изключение, предвиденото в него съединяване на исковете се разрешава само ако последните не засягат застраховано лице, потребител или работник или служител⁷³ и само ако се отнасят до действително отделни, но въпреки това тясно свързани помежду си искове.

60. Първата част от първия въпрос по същество се отнася именно до последното условие. Тя приканва Съда да посочи дали подобна връзка е налице при иск като този, с който е сезирана запитващата юрисдикция, а именно иск за предоставяне на информация и за обезщетение за вреди, предявен солидарно срещу съучастниците в картел, обявен за противоречащ на правото на Съюза, които имат различно по място и време участие в това нарушение.

61. Заинтересованите страни, които са представили писмени становища по този въпрос, имат различни мнения, тъй като CDC и Комисията смятат, че член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ е приложим в такъв контекст, докато ответниците по делото в главното производство поддържат обратното⁷⁴.

62. От практиката на Съда относно връзката, която изисква тази разпоредба, е видно, че за да се разглеждат решенията като „противоречащи си“, не е достатъчно да съществува различие в разрешаването на спора, а е необходимо и това различие да се вписва в рамките на едни и същи фактически и правни обстоятелства⁷⁵. Проверката на тези два критерия в обстоятелства като тези в главното производство е в основата на противоположни преценки в представените пред Съда становища.

б) Относно наличието на едно и също фактическо положение

63. За ответниците в главното производство претенциите, формуирани в иска в главното производство, не отговарят на условието за идентичност на фактическото положение, тъй като нямало значение, че всички членове на незаконното картелно споразумение са участвали в споразумения за установяването му, понеже само изпълнението на тези споразумения можело да причини конкретна вреда на купувачите, които са прехвърлили правата си на CDC, и следвало да се разгледа поотделно всяка претенция, която ищецът изтъква на това основание.

64. В това отношение аз споделям противоположната гледна точка, защитавана от запитващата юрисдикция, CDC и Комисията, съгласно която искания като отправените срещу различните ответници в главното производство се основават на едно-единствено фактическо положение, независимо че според тази юрисдикция участието им в изпълнението на въпросното картелно споразумение и в сключването и изпълнението на различните договори, повлияни от това картелно споразумение, за които се твърди, че причинили вреда на предприятията, прехвърлили правата си на ищеца в главното производство, се различава по място и по време.

73 — Наистина, решение Glaxosmithkline и Laboratoires Glaxosmithkline (EU:C:2008:299, т. 20 и сл.) изключва използването на тази разпоредба, когато са приложими правилата за компетентност, които защитават слаба страна, предвидени в раздел 5 от глава II от Регламент „Брюксел I“.

74 — Kemira твърди, че първата част от първия въпрос е недопустима, тъй като запитващата юрисдикция в никакъв случай не би могла да основе своята компетентност на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, тъй като само Landgericht Essen (областен съд в Есен, Германия) бил компетентен *ratione loci*, а не Landgericht Dortmund, предвид това, че седалището на „привързващия ответник“ се намира в Есен. Наистина тази разпоредба визира *съда по местоживее* на един от ответниците в главното производство, а не всички *съдилища* на дадена държава членка, както е посочено в член 2 от този регламент. Независимо от това според мен е допустимо национална норма да концентрира компетентността *ratione materiae*, по-специално в областта на конкуренцията, както предвижда член 89 от германския Закон срещу ограничаването на конкуренцията (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, GWB), при условие че тази норма не дискриминира трансграничните спорове по отношение на вътрешните спорове, така че първите да се окажат изключени от правомощията на съда, който обичайно е компетентен както *ratione loci*, така и *ratione materiae* (вж. по аналогия моето заключение по дело Sanders и Huber, C-400/13 и C-408/13, EU:C:2014:2171, т. 58 и сл., бележка под линия 72).

75 — Решение Sapir и др. (EU:C:2013:228, т. 43 и цитираната съдебна практика).

65. Всъщност, както посочва запитващата юрисдикция, решението на Комисията, на което се основават тези искания, установява по задължителен начин за съдилищата на държавите членки⁷⁶, че дружествата, срещу които CDC е предявило иск, са извършили *едно-единствено и продължавано нарушение* на член 81 ЕО (член 101 ДФЕС) и член 53 от Споразумението за ЕИП, и че на всеки участник, в качеството му на съизвършител, може да се търси отговорност за действителното поведение на останалите участници, независимо от неговия конкретен принос⁷⁷. Тя добавя, според мен с основание, че поради така установеното в административно-наказателното производство поведение всеки участник в нарушението трябва да носи гражданска отговорност за деликтните действия на останалите участници и за вредоносните последици, които биха могли да настъпят от тях.

в) Относно наличието на едно и също правно положение

66. Съдът вече е постановил, че с оглед на текста на член 6, точка 1 от Регламента „Брюксел I“ различието между правните основания на предявените срещу различните ответници иски само по себе си не е пречка за прилагането на тази разпоредба, стига обаче да е било предвидимо за ответниците, че срещу тях може да бъде предявен иск в държавата членка, в която най-малко един от тях има местоживеене⁷⁸.

67. В случая участниците в картел, обявен с едно-единствено решение на Комисията за съставляващ *само едно нарушение* на правото на конкуренция на Съюза, а не извършено на равнището на различните национални правни системи, са в едно и също правно положение, по-точно изправени пред задължение за обезщетение, произтичащо от правото на Съюза, основано на постоянната практика на Съда. Така те биха могли разумно да очакват впоследствие срещу всички тях да бъдат предявени граждански иски за обезщетение пред съда по мястото на установяване на един от тях. Следователно при тези обстоятелства изискваната от Съда предвидимост на компетентността в съответствие с посочената в съображение 11 от Регламент „Брюксел I“ цел е спазена.

68. Освен това следва да се подчертае, че в решение Kalfelis, въвеждащо изискването за връзка между исковете, които могат да бъдат съединени по силата на тази разпоредба, Съдът препраща към доклада, съгласно който „прилагане[то] на [предвиденото в член 6, точка 1 от Брюкселската конвенция] правило изисква да има връзка между исковете, предявени срещу всеки от ответниците, *например*, да се касае за *солидарни длъжности*“⁷⁹. Именно такъв е случаят по делото в главното производство според запитващата юрисдикция, въпреки факта, че тази квалификация на исканията за солидарно осъждане е оспорвана от някои ответници.

69. Смятам, че самата възможност за прилагане, в случай на множество нарушители, на солидарна отговорност в една от съответните държави членки, а не в други, е достатъчна, за да възникне опасност от различни и противоречащи си решения по смисъла на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“. Наистина възможно е в правния ред на тази държава членка отговорността на всеки от ответниците да покрива всички вреди, докато в правните системи на държавите членки, в които се отказва солидарната отговорност, равнището на отпуснатите обезщетения за вреди и загуби да варира значително според сезираните съдилища. Дори в обратната хипотеза, в която такава солидарна отговорност би била приета във всички засегнати

76 — По този въпрос вж. бележка под линия 63 от настоящото заключение.

77 — В това отношение тази юрисдикция препраща към точки 31 и 324–327 от решението на Комисията C(2006) 1766 окончателен.

78 — Вж. по-специално решение Sapir и др. (EU:C:2013:228, т. 44) и решение Painer (EU:C:2011:798, т. 84).

79 — Вж. решение Kalfelis (EU:C:1988:459, т. 9) и посочения по-горе доклад „Jenard“, по-специално стр. 26 (курсивът е мой).

държави членки, опасност от произнасяне на противоречащи си съдебни решения, ако исковете се разглеждат поотделно, все пак би имало, що се отнася до разпределянето на отговорността между членовете на картела според това дали са участвали в него през целия разглеждан период, или само през част от него.

70. В това отношение може да се отбележи, че с оглед на посоченото от Комисията в нейното становище солидарната отговорност на участниците в съвместно нарушение на забраната на картелите, постановена в член 101 ДФЕС, изглежда е общоприет принцип в правните системи на държавите членки⁸⁰ и е възприет, по-специално, в приетата неотдавна директива в тази област⁸¹.

71. Подчертавам, че ако член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ не е приложим по отношение на производство като главното, това би означавало, че различни съдилища ще трябва да разглеждат без съгласуване помежду си с оглед на различни национални законодателства вредите, които се твърди, че са претърпени⁸², с риска всеки от участниците в едно и също незаконно картелно споразумение да бъде осъден на различни суми за обезщетение за вреди и загуби, докато би било уместно, дори необходимо, постановяване на еднакви решения относно правото на обезщетение, което един и същ ищец иска да му бъде признато⁸³.

72. Комисията отбелязва, според мен с основание, че „полезното действие на тази разпоредба ще бъде поставено под въпрос, ако тълкуването ѝ е толкова стриктно, че прави невъзможно при подобни обстоятелства предявяването на съединени иски срещу всички участници в картела пред съд по местоживеене на един от ответниците, членове на картела, само на основание на липсата на обща международна компетентност“.

73. Предвид тези елементи аз смятам, че положение, в което множество дружества, установени в различни държави членки, са съдени отделно пред различни съдилища, а не пред един съд, за целите на обезщетяване вследствие на един и същ картел, противоречащ на правото на конкуренция на Съюза, поради действия, несъмнено извършени по различно време и на различни места, но които се вписват в едно-единствено и продължавано нарушение, може да доведе до противоречащи си решения, ако исковете се разглеждат поотделно, по смисъла на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“.

74. Съгласно практиката на Съда задача на запитващата юрисдикция е да прецени наличието на такъв риск по делото в главното производство, като вземе предвид всички относими обстоятелства по преписката⁸⁴.

75. Подобно на Комисията, отбелязвам, че немаловажното предимство на такова тълкуване е неговото съответствие на волята, изразена от законодателя в Регламент „Рим II“, и по-специално в член 6 от него, озаглавен „Нелоялна конкуренция и действия, ограничаващи свободната конкуренция“, параграф 3 от който съдържа възможността за ищец, който предявява иски срещу множество ответници в рамките на спор, свързан с тази област, да концентрира исковете си пред една юрисдикция „в съответствие с приложимите правила за

80 — Комисията уточнява, че това е така „в Германия, Франция, Нидерландия, Белгия, Финландия и Швеция“ и че „същото се наблюдава в режимите за деликтна отговорност, приложими в Италия, Обединеното кралство, Испания, Австрия, Румъния, Хърватска, Чехия, Дания, Естония, Гърция, Унгария, Ирландия, Литва, Люксембург, Полша и Португалия“.

81 — Вж. съображение 37 и член 11, параграф 1 от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на иски за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, стр. 1).

82 — Вж. по аналогия решение Solvay (C-616/10, EU:C:2012:445, т. 28).

83 — В решение Sapir и др. (EU:C:2013:228, т. 47 и 48) Съдът подчертава, че дори правното основание, изтъкнато в подкрепа на иска срещу един от ответниците, да е различно от това, на което се основава искът, предявен срещу другите ответници, необходимостта от единно произнасяне е налице, когато всички претенции по различните иски обслужват един и същ интерес.

84 — Вж. решения Painer (EU:C:2011:798, т. 83) и Solvay (EU:C:2012:445, т. 29)

подсъдност“ и да ги основе на правото на този съд⁸⁵. Според мен следва надлежно да се държи сметка за тази законодателна насока, за да се осигури съгласуваността на правните актове от правото на Съюза, приложими към трансграничните спорове⁸⁶, независимо че, както възразяват ответниците в главното производство, Регламент „Рим II“ в случая не е приложим *ratione temporis*⁸⁷.

2. По последиците, с оглед на прилагането на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, на оттеглянето на иска, предявен срещу единствения съответник, установен в държавата на сезирания съд (първи въпрос, буква б)

76. Запитващата юрисдикция мотивира питането си във втората част от първия преюдициален въпрос, като разграничава два проблема на тълкуването на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ в случай на оттегляне на иска срещу съответника, който позволява привързването на целия спор към сезирания съд, а именно, от една страна, евентуалното прилагане в такава хипотеза на принцип, според който е необходимо основаната на тази разпоредба компетентност на сезирания съд да е налице само в момента, в който е сезиран — *perpetuatio fori*⁸⁸ (а), и от друга страна, последиците, до които трябва да води евентуална злоупотреба с правото на това основание да се прави позоваване на наличието на връзка (б).

77. Отговорите, предложени от заинтересованите страни, които са представили становища по тези две проблематики, са особено контрастиращи, но както може най-общо да се отбележи, ответниците в главното производство поддържат, че предвиденото в посочения член 6, точка 1 разширяване на компетентността не би трябвало да се запазва при такива обстоятелства⁸⁹, обратно на застъпеното от CDC и от Комисията становище, като това на Комисията е по-нюансирано.

а) По запазването на компетентността, основана на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, в случай на оттегляне на иска срещу „привързващия“ ответник

78. Споделям становището на запитващата юрисдикция, CDC и Комисията, съгласно което, ако се предположи, че към момента на предявяване на иска е установена връзка между исковете, предявени срещу множество ответници, последващото оттегляне по отношение на ответника, който обосновава разширената компетентност на съда по местоживееене по силата на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, не може да доведе до отпадане на тази компетентност.

79. Наистина Съдът още не е имал случай да се произнесе пряко по тази проблематика. Следва все пак да се отбележи, че в решение *Reisch Montage* той подчертава, че тази разпоредба изобщо не препраща към вътрешни норми, които следователно не могат да бъдат пречка за прилагането ѝ, и уточнява, че същата следва да се прилага „дори когато искът е считан *още от*

85 — Вж. параграф 3, буква б), второ изречение от посочения член 6, както и, във връзка с условията за прилагане на тази разпоредба, *Fitchin, J. The Applicable Law in Cross-Border Competition Law Actions and Article 6(3) of Regulation 864/2007*. — In: *Cross-Border EU Competition Law Actions*, Mihail, D., Becker, F. et Beaumont, P. (red.), Hart Publishing, Oxford, 2013, p. 297 et sq., p. 323 et sq.

86 — Съображение 7 от Регламента „Рим II“ изрично посочва, че „[п]редметът и разпоредбите на [този] регламент следва да са в съответствие с [Регламент „Брюксел I“]“. В рамките на своята мисия за тълкуване Съдът вече е правил аналогия между правилата за компетентност, посочени в Регламент „Брюксел I“, и по-новите състълкнителни норми, също произтичащи от правото на Съюза (вж. по-специално решения *Pammer и Hotel Alpenhof*, C-585/08 и C-144/09, EU:C:2010:740, т. 43, 74 и 84 и *Football Dataco* и др., EU:C:2012:642, т. 29 и 31).

87 — Вж. бележка под линия 6 от настоящото заключение.

88 — Наричан още принцип на *forum perpetuum* или *perpetuatio fori* според терминологията, използвана в акта за запитване.

89 — От своя страна *Evonik Degussa* ограничава своето становище до възражение за недопустимост на тази част от първия въпрос, основано на хипотетичен характер и на неотносимост. Съдебната практика, посочена в бележка под линия 37 от настоящото заключение, според мен позволява да се отхвърли това възражение за недопустимост.

предявяването си за недопустим по силата на национална правна уредба по отношение на [...] ответника с [местоживеене в държавата на сезирания съд]⁹⁰. Освен това в решение Freeport той изрично определя момента на предявяване на иска като референтен за преценката на наличието на връзка между исковете⁹¹.

80. Критерият, който според мен е определящ, за да остане валидна предвидената в член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ производна компетентност, е оттеглянето на иска по отношение на „привързващия“ ответник да се осъществи след датата, на която съответният съд е бил сезиран съгласно изискваните процесуални условия⁹². След като сезирането е валидно осъществено на тази дата, за сметка на това според мен е без значение, че оттеглянето, както в настоящия случай, е предшествовало изтичането на определения от съда срок за писмената защита и за провеждане на първото съдебно заседание.

81. В това отношение следва да се припомни, че член 30 от Регламент „Брюксел I“ определя датата, на която съд на държава членка се счита за сезиран за целите на прилагането на разпоредбите от раздел 9 относно висящ процес и свързани искове⁹³. Според мен това определение може и дори е необходимо да се вземе предвид и за другите раздели от глава II относно правилата за компетентност, по-специално за посочения член 6, точка 1, тъй като последният установява правило, което също се основава на наличието на връзка между исковете⁹⁴.

82. Освен това запазването на съединяването на свързаните искове пред сезирания съд, станало възможно в приложение на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, съответства на целите за добро правораздаване, предвидимост и правна сигурност, преследвани от предвидените с този регламент правила за компетентност⁹⁵, тъй като това запазване позволява да се избегне приемането на противоречащи си решения, най-малкото по отношение на останалите ответници, които освен това вече са знаели, че срещу тях са предявени искове пред този съд към момента на въпросното оттегляне.

83. Ето защо по мое мнение фактът, че ищецът оттегля иска си срещу единствения съответник с местоживеене в района на сезирания съд, сам по себе си не засяга компетентността, основана на посочения член 6, точка 1, когато това оттегляне е направено след датата, на която съответният съд е валидно сезиран, ако е изпълнено и допълнително условие, което ще изложи по-долу.

90 — EU:C:2006:471, т. 27—31 (курсивът е мой). В случая националната норма, което води до недопустимост по отношение на „привързващия“ ответник, се състои в изключване на индивидуалните искове на кредиторите срещу длъжник в несъстоятелност.

91 — EU:C:2007:595, т. 54.

92 — В конкретния случай в акта за запитване се посочва, че исквата молба е връчена на германското дружество Evonik Degussa на 7 април 2009 г., а останалите ответници в главната производство са получили превод на исквата молба през август 2009 г., докато оттеглянето на иска по отношение на Evonik Degussa е направено в края на септември 2009 г.

93 — Посоченият член 30 предвижда, че „[з]а целите на настоящия раздел, съдът се счита сезиран: 1. в момента, когато документът за образуване на производството или равностоен документ е внесен в съда, при условие че ищецът впоследствие не е пропуснал да предприеме изискуемите стъпки, за да се осъществят действия по отношение на ответника, или 2. ако документът трябва да бъде връчен, преди да е внесен в съда, в момента, когато е получен от отговорната за връчването служба, при условие че ищецът впоследствие не е пропуснал да предприеме изискуемите стъпки, за да внесе документа в съда“.

94 — Впрочем в решение Kalfelis (EU:C:1988:459, т. 11) Съдът е установил формална връзка между правилото за компетентност, предвидено в член 6, точка 1 от Брюкселската конвенция (съответстващ на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“) и разпоредбите относно свързаните искове в член 22 от нея (съответстващ на член 28 от посочения регламент).

95 — Вж. съображения 11 и 12 от посочения регламент, и съображения 15 и 16 от Регламент № 1215/2012, който го преработва и който съдържа повече подробности в това отношение.

б) По ограничението, произтичащо от злоупотреба с правото компетентността да бъде основана на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“

84. Съгласно постоянната съдебна практика правилото [за компетентност, предвидено в член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“] „не може да бъде прилагано по такъв начин, че да позволи на ищеца да предяви иск срещу множество ответници с единствената цел да изключи по отношение на един от [тях] компетентността на съдилищата на държавата, в която е местоживеенето му“⁹⁶. Това ограничение, свързано с евентуално заобикаляне на компетентния съд, което се основава на доклада „Jenard“⁹⁷, напълно съответства на изискването, съгласно което предвидените в член 2 от Регламент „Брюксел I“ изключения от принципната компетентност на съдилищата по местоживеене на ответника следва да се тълкуват ограничително.

85. Съдът е уточнил в решение Freeport, че „когато исковете срещу различните ответници са свързани при предявяването им“, въведеното с посочения член 6, точка 1 правило за компетентност е приложимо, „без да е необходимо освен това да се установява отделно, че исковете не са предявени с единствената цел по отношение на един от ответниците да бъде изключена компетентността на съдилищата на държавата членка, където се намира местоживеенето му“⁹⁸. Въпросът за последиците, които произтичат от тази донякъде двусмислена формулировка, поставя проблем пред запитващата юрисдикция и разединява както страните по делото, така и коментарите в правната теория във връзка с това решение⁹⁹.

86. В това отношение в анализа си запитващата юрисдикция според мен правилно приема, че когато условието за наличие на връзка между исковете е изпълнено по смисъла на тази разпоредба, сезираният съд няма задължението постоянно да проверява дали произтичащата от това разширена компетентност е резултат на злоупотреба с право, но все пак има възможност да направи такава проверка, ако са налице достатъчно доказателства, че ищецът, който се позовава на него, е действал така, че да отклони това правило за компетентност от неговата цел.

87. В случая обаче запитващата юрисдикция посочва вероятността за тайно договаряне между ищеца в главното производство и Evonik Degussa, ответник в главното производство със седалище в Германия, които съзнателно отложили официалното сключване на тяхната извънсъдебна спогодба за след предявяването на иска, при положение че такава спогодба била предвидена и дори уговорена между страните много преди това, с единствената цел да установят разширена съдебна компетентност в тази държава членка¹⁰⁰.

88. При условие че измамната маневра, която се твърди, че съществува, оспорвана в случая от заинтересованите лица, не само е вероятна, но и доказана, което националният съд следва да провери, такава злоупотреба с право, целяща да лиши един или няколко от ответниците от принципната компетентност на съдилищата на държавата членка, в която те имат

96 — Курсивът е мой. Вж. по-специално решения Reisch Montage (EU:C:2006:471, т. 32) и Painer (EU:C:2011:798, т. 78 и цитираната съдебна практика).

97 — Съгласно този доклад (вж. стр. 27), на който Съдът се позовава в решение Kalfelis (EU:C:1988:459, т. 9), от изискването за „връзка между исковете, предявени срещу всеки от ответниците, следва, че [...] не може исквата молба [да] се предяви единствено с цел да се избегне компетентността на съдилищата на държавата, в която е местоживеенето на ответника по отношение на един от ответниците“.

98 — EU:C:2007:595, т. 54.

99 — Вж. по-специално *Michinel Álvarez*, M. A. *Jurisprudencia española y comunitaria de Derecho internacional privado*. — *Revista Española de Derecho Internacional*, 2/2007, p. 754—757; *Idot*, L. *Pluralité de défendeurs et fraude à la compétence juridictionnelle*. — *Europe*, 2007, dec., comm. № 364, p. 35—36; *Würdinger*, M. *RIW Kommentar*. — *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1-2/2008, p. 71—72; *Scott*, A. „Réunion“ Revised? *Freeport v. Arnoldsson*. — *Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly*, 2/2008, № 2, p. 113—118.

100 — В акта за запитване се посочва, че „с оглед на датата на частичното оттегляне на иска, и като се има предвид поведението на ищеца и на бившия ответник Evonik Degussa GmbH (понастоящем встъпила страна) по време на производството, не само е възможно, а и вероятно спогодбата, най-малкото принципно и относно съществените ѝ условия, да е била сключена още преди предявяването на иска“.

местоживеене¹⁰¹, според мен би трябвало да се санкционира с отказ за прилагане на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ при тези обстоятелства, след като критериите за свързаност не са били действително налице към датата на предявяване на иска¹⁰². Всъщност интересът от това съдът по местожиене на „привързващия“ ответник да разгледа и реши едновременно исковете, предявени в съответствие с тази разпоредба срещу множество ответници, отпада в момента, в който обвързваща спогодба е прекратила по отношение на този ответник правното задължение, на което ищецът е можел да се позове срещу него пред този съд. Извън тези конкретни случаи, обратно, според мен няма основание да се контролира и санкционира злоупотреба с право в такъв правен контекст.

89. Уточнявам, че наличието на изискваната с член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ връзка открива възможност за избор в полза на ищеца, който според мен и съгласно изразената от генералните адвокати Ruiz Jarabo Colomer и Mengozzi гледна точка относно *forum shopping* има възможност да упражни този избор по начина, който му изглежда най-подходящ и полезен, без това само по себе си да съставлява злоупотреба при избора на компетентния съд¹⁰³. Освен това в случаите на незаконни картелни споразумения, като разглежданото в главното производство, прилагането на тази разпоредба, предвид предмета ѝ, по хипотеза може да доведе до това един или няколко ответници да трябва да отговарят за деянията си пред съд, различен от техния съд по местожиене, а следователно не всяко възражение, изведено от този конкретен резултат, е относимо.

90. С оглед на всички тези елементи смятам, че предвиденото в член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ правило за разширена компетентност не може да намери приложение, когато според запитващата юрисдикция е надлежно установено, че преди да предяви своя иск, ищецът е сключил правно задължително споразумение с ответника, установен в държавата членка на сезирания съд, и съзнателно е скрил наличието на това предходно споразумение с единствената цел по отношение на един от другите ответници да бъде изключена компетентността на съдилищата на държавата членка, където е установен.

101 — Относно злоупотребата с право и по-конкретно относно различните последици, до които тя може да доведе, от една страна, във връзка с компетентността, и от друга страна, само с оглед на липсата на правен интерес, вж. *Usunier*, L. *Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l'abus de droit*. — In: *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*. *Guinchard*, E. (red.), Bruylant, Bruxelles, 2014, p. 449 et sq., p. 473.

102 — В това отношение Комисията с основание смята, че изискваното в посочения член 6, точка 1 условие за свързаност не би било налице, ако ищецът и „привързващият“ ответник действително са сключили окончателно споразумение във връзка със спорното правоотношение преди предявяването на иска, но въпреки това искът е бил предявен срещу този ответник, като е било премълчано съществуването на това споразумение с единствената цел по отношение на един от останалите ответници да бъде изключена компетентността на съдилищата на държавата членка, където се намира местожиенето му.

103 — В бележка под линия 27 от заключението по дело *Freeport* (C-98/06, EU:C:2007:302) генералният адвокат Mengozzi посочва, че „[в] известна степен т.нар. „forum shopping“ — разглеждан в съответствие с даденото му определение от генералния адвокат Ruiz-Jarabo Colomer като „[и]збор на съд в зависимост от предимствата, които могат да произтичат от прилагането от този съд материално (дори процесуално) право“ (вж. заключение по дело *GIE Groupe Concorde* и др., C-440/97, EU:C:1999:146, бележка под линия 10), несъмнено е правомерен“ (курсивът е мой).

Г– По евентуалното прилагане на клаузи за предоставяне на компетентност и на арбитражни клаузи в спор като този в главното производство (трети въпрос)

91. Третият въпрос, чиито мотиви, за съжаление, са доста лаконични, приканва Съда да се произнесе дали, предвид утвърдения от Съда принцип на пълната ефективност на забраната на картелите, установена с член 101 ДФЕС и гарантирана от правото на пострадалите лица на поправяне на претърпените във връзка с това вреди¹⁰⁴, в случая би било допустимо да се дерогират предвидените с член 5, точка 3 и член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ правила за компетентност чрез използване на арбитражни клаузи и/или клаузи за предоставяне на компетентност (1).

92. Предвид това, че вторият вид клаузи попада в приложното поле на член 23 от посочения регламент, за разлика от арбитражните клаузи, следва да се държи сметка за значението на тази разпоредба в настоящия контекст (2). Освен това, дори ако запитващата юрисдикция изхожда а priori от принципа, че двете категории клаузи, на които се позовават ответниците в главното производство, могат да намерят приложение в рамките на иск за поправяне на вреди като този в главното производство¹⁰⁵, което според мен се нуждае от обсъждане (4), във всички случаи следва да се запитаме дали и в каква степен подобни клаузи могат да произведат своите последици, когато съдържанието на договорите, в които те фигурират, е било повлияно от съответното незаконно картелно споразумение (3).

1. По представената пред Съда проблематика

93. За да оспорят компетентността на Landgericht Dortmund, ответниците в главното производство възразяват, че арбитражни клаузи и клаузи за предоставяне на компетентност фигурират в някои от договорите за доставка, сключени между купувачите на водороден пероксид, прехвърлили правата си на CDC, и доставчиците, участвали в незаконното картелно споразумение, на което се основават предявените от CDC иски за обезщетение.

94. Актът за препращане не съдържа подробно описание на въпросните клаузи. От становището на CDC обаче е видно, че съгласно твърденията на ответниците в главното производство в някои от посочените договори за доставка имало такива клаузи било под формата на общи условия, отнасящи се до даден договор¹⁰⁶, било като рамкови договори, обхващащи множество доставки на един клиент в период, без връзка с периода на картела¹⁰⁷, като се има предвид, че

104 — Решение Manfredi и др. (EU:C:2006:461, т. 60) изтъква, че „пълната ефективност на член 81 ЕО [член 101 ДФЕС] и по-специално, практическото действие на забраната, предвидена в параграф 1 от него, биха били накърнени, ако не можеше всеки да търси обезщетение за вредите, които е претърпял в резултат от споразумение или поведение, което би могло да ограничи или наруши конкуренцията (вж. решение Courage и Crehan, EU:C:2001:465, т. 26)“.

105 — Landgericht Dortmund посочва, че за да се установи дали клаузи за предоставяне на компетентност могат валидно да се противопоставят на правните норми за компетентност, следва да се определи за кои спорове се отнасят тези клаузи чрез тълкуване на последните, като се уточнява, че единствено националният съд е компетентен в това отношение, а същото важи и за арбитражните клаузи.

106 — CDC дава за пример „договора за доставка от 20 юни 1996 г. относно конкретна доставка на водороден пероксид от групата FMC на германския завод на суброгираното Stora Enso Oyj, който съдържа следната клауза: „Страните се споразумяват, че всеки спор по настоящия договор се отнася до съда в Дюселдорф [Германия]“.

107 — CDC дава за пример „рамковия договор, сключен между Oyj Finnish Peroxides AB и суброгираното Stora Enso Oyj в началото на май 2011 г. относно доставки за периода от 1 февруари 2001 г. до 31 януари 2002 г., който съдържа следната клауза: „Всички спорове, конфликти или твърдения, произтичащи от или във връзка с настоящия договор или нарушаването, развалянето или валидността на договора, се отнасят до арбитражен съд съгласно правилата на търговската камара в Хелзинки. Арбитражът се провежда в Хелзинки, Финландия“.

някои клиенти били сключили няколко клаузи с различни доставчици¹⁰⁸ или различни клаузи в различните договори, сключени с едни и същи доставчици¹⁰⁹. Не е точно установено дали в тези клаузи за предоставяне на компетентност са посочени единствено съдилища в държавите членки или също и съдилища в трети държави.

95. Съгласно изложените от запитващата юрисдикция мотиви към третия въпрос тя смята, че ако въпросните клаузи обхващат правата на обезщетение за вреди и загуби, които се твърди, че съществуват, което само тя трябва да определи¹¹⁰, тогава ще трябва да се постави въпросът дали принципът за ефективно прилагане на забраната на картелите, установена в правото на Европейския съюз, е пречка за прилагането на такива клаузи, когато сезираният с иск от такъв вид съд е компетентен по силата на член 6, точка 1 и/или на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“.

96. От заинтересованите страни, представили становища пред Съда, само CDC твърди, че посочените клаузи не трябва да бъдат вземани предвид в такъв контекст. Комисията обаче подчертава, че за да бъде разрешен предварителният въпрос дали арбитражна клауза или клауза за предоставяне на компетентност действително включва разглежданите права на обезщетения за вреди, националният съд следва да вземе под внимание факта, че посочените права произтичат не от спорните договори за доставка, а от деликта, резултат от външно за тези договори тайно споразумение.

97. Преди да се произнесе по този въпрос, бих искал да направя няколко важни според мен уточнения. На първо място, припомням, че клаузите за избор на съд, с които страните, поне една от които е установена на територията на държава членка, са посочили съд в държава членка, който да разглежда настоящи или бъдещи спорове във връзка с конкретно правоотношение, попадат в приложното поле на разпоредбите на член 23 от Регламент „Брюксел I“.

98. За сметка на това арбитражните клаузи по принцип са изключени от приложното поле на този регламент¹¹¹. От това следва, че въпросите, свързани с валидността и противопоставимостта на тези клаузи, би трябвало да се регламентират от националното право на всяка от държавите членки и от международните конвенции, с които са обвързани последните¹¹². Съдът обаче е постановил, че ако с оглед на основния предмет на спора, тоест на естеството на подлежащите на защита права в дадено производство — като искане за обезщетение за вреди — образуваното пред държавна юрисдикция производство попада в приложното поле на Регламент „Брюксел I“, предварителен въпрос относно приложимостта на арбитражно споразумение, включително относно неговата действителност, също попада в

108 — Такъв бил случаят на Stora Enso Oyj в примерите, посочени в двете бележки под линия по-горе.

109 — CDC посочва, че „Kernira Kemi AB и суброгираното Södra Cell AB се споразумели на 27 юни 1996 г., че за периода на доставка от 1 януари 1996 г. до 31 декември 1998 г. арбитражът ще се провежда в Стокхолм [Швеция], а на 2 и на 30 април 1999 г. — че за период на доставка, който не е посочен, арбитражът ще се провежда в Малмьо [Швеция]“.

110 — В това отношение вж. точка 127 от настоящото заключение.

111 — Всъщност член 1, параграф 2, буква г) от Регламент „Брюксел I“ изключва арбитража от неговото приложното поле. Предвид това че същата разпоредба фигурира в Брюкселската конвенция, в точка 63 от посочения по-горе доклад „Schlosser“ се сочи, че „[посочената] конвенция не ограничава свободата на страните да отнесат спор до арбитражен съд. Това е така и в случая на производства, за които конвенцията е установила изключителна компетентност. Разбира се, конвенцията не забранява на националните законодатели да обявят за недействителни арбитражните споразумения относно спорове, за които съществува изключителна компетентност по силата на националното право или по силата на конвенцията“.

112 — Съдът е уточнил, че като изключват от приложното поле на Брюкселската конвенция арбитража на основание, че той вече е предмет на международни конвенции, договарящите страни са искали да изключат изцяло тази област, включително производствата, образувани пред държавните съдилища, и че това изключване се простира до такова производство, чийто предмет е определянето на арбитражен съд, дори и този спор да повдига предварително въпроса за наличието или валидността на арбитражно споразумение (вж. решение Rich, C-190/89, EU:C:1991:319, т. 18 и заключението на генералния адвокат Darmon по това дело, C-180/89, EU:C:1991:58, и решение Van Uden, C-391/95, EU:C:1998:543, т. 31 и 32).

приложното поле на посочения регламент и с оглед на това само посочената юрисдикция следва да се произнесе по възражението за липса на компетентност, изведено от наличието на арбитражна клауза, както и по собствената си компетентност на основание на разпоредбите на този регламент¹¹³.

99. Въпреки тази разлика по отношение на приложимостта на Регламент „Брюксел I“ следва да се подчертае, че двете разглеждани категории клаузи общо водят до възможност за *дерогиране на правилата за компетентност, установени с посочения регламент*, поради зачитането на автономията на страните при определянето на съда, държавен или арбитражен според случая, на който възнамеряват да поверят разрешаването на споровете си¹¹⁴.

100. Същевременно клауза за предоставяне на компетентност, съобразена с член 23 от Регламент „Брюксел I“, може да предостави компетентност само на съдилищата на държавите членки на Съюза и по аналогия, по силата на конвенцията от Лугано¹¹⁵, на съдилищата на държавите страни по тази конвенция, докато арбитражна клауза може да определи, че арбитражът ще се осъществява в която и да е трета държава. Вероятността разпоредбите на правото на конкуренция на Съюза да не бъдат прилагани дори като императивни правни норми обаче е по-голяма в случая, когато компетентността е предоставена на арбитражи или на съдилища на държави, които не са обвързани от конвенцията от Лугано¹¹⁶.

101. На второ място, подчертавам, че връзката между клаузите за предоставяне на компетентност или арбитражните клаузи, от една страна, и разпоредбите на правото на конкуренция на Съюза, от друга страна, е сложна, тъй като правният контекст на предвидените в тези разпоредби пречки пред свободната конкуренция предлага голямо многообразие на възможни конфигурации. Що се отнася по-специално до правото на пълно обезщетение, основано на член 101 ДФЕС, припомням, че квалификацията на отговорността на извършителя на нарушение по отношение на тази разпоредба като договорна или деликтна невинаги е лесна и в това отношение възникват различия между правните системи на държавите членки¹¹⁷.

102. Наличието на различни договорни отношения между участниците в картела и пострадалите от такова нарушение повдига въпроса дали съответните клаузи в случая могат да допуснат да се дeroгира компетентността на съд на държава членка, основана на членове 5 или 6 от Регламент „Брюксел I“, независимо от факта, че посоченото нарушение се отразява на съдържанието на договорите, в които те са включени.

113 — Решение Allianz и Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, т. 26 и 27).

114 — Зачитането на автономията на волята на страните е посочено по-специално в съображение 11 от Регламент „Брюксел I“.

115 — Конвенция относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, сключена в Лугано на 16 септември 1988 г. (ОВ L 319, стр. 9) между държавите — членки на Европейската общност и някои държави — членки на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), успоредно с Брюкселската конвенция и ревизирана с Конвенция, сключена в Лугано на 30 октомври 2007 г. между Европейската общност, Кралство Дания, Република Исландия, Кралство Норвегия и Конфедерация Швейцария — вж. обяснителен доклад на г-н Росаг по последната конвенция (ОВ С 319, 2009 г., стр. 1).

116 — В това отношение Комисията отбелязва, че държавните съдилища, най-малкото всички тези, които заседават на територията на Съюза, са задължени по силата на първичното право да следят за ефективното упражняване на правата, произтичащи от член 101 ДФЕС. Така само клаузите за предоставяне на компетентност на съд, разположен извън тази територия, биха могли да представляват проблем от гледна точка на принципа на пълната ефективност на забраната на картелите, установена в правото на Съюза.

117 — Вж. точка 37 от настоящото заключение.

103. Следователно, като се има предвид, че определянето на материалния обхват на такива клаузи е задача единствено на националния съд¹¹⁸, третият преюдициален въпрос по същество приканва Съда да определи дали и по какъв начин присъщите на член 101 ДФЕС принципи могат да окажат влияние, първо, върху прилагането на член 23 от Регламент „Брюксел I“, когато клаузи за предоставяне на компетентност попадат в приложното му поле, и второ, върху изпълнението на други видове клаузи за предоставяне на компетентност и арбитражни клаузи, които от своя страна са регламентирани от норми от правото на държавите членки.

2. По изместването на предвидените в членове 5 и 6 от Регламента „Брюксел I“ правила за компетентност от клаузи за предоставяне на компетентност, съобразени с член 23 от този регламент

104. Първо, следва да се отбележи, че обезщетяването на причинените от незаконно картелно споразумение вреди, като търсеното от ищеца в главното производство, като общо правило зависи от автономията на волята на страните, като се има предвид, че тук се касае за гражданскоправното задължение на всяко лице, извършило забранено деяние, да поправи финансово вредите, претърпени от друго лице, област, в която разпореждането с материалните права на заинтересованите лица е възможно¹¹⁹. Също така Регламент „Брюксел I“ не изключва възможността в съответствие с член 23 от него при спор по такъв въпрос страните да предоставят компетентността *ratione loci*¹²⁰ на съд на държава членка.

105. Що се отнася до връзката между разпоредбите на последния член и тези от член 5, точка 3 и/или член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, както *Keimig* с основание отбелязва, Съдът вече е постановил, че когато сключват споразумение за избор на съд в съответствие с член 17 от Брюкселската конвенция, страните имат възможност да дерогират не само общата компетентност, предвидена в член 2 от нея, но и специалните компетентности, предвидени в членове 5 и 6 от нея¹²¹. Той уточнява, от една страна, че „това тълкуване се подкрепя от съображението, че [посоченият] член 17 се основава на признаването на автономията на волята на страните в областта на предоставянето на компетентност на съдилищата, които разглеждат спорове, попадащи в приложното поле на конвенцията, различни от изрично изключените по силата на алинея 2 от член 17“, и от друга страна, че „такава клауза винаги запазва полезно действие в смисъл, че има за последица изключването в отношенията между страните на други факултативни възлагания на компетентност, каквито се откриват в членове 5 и 6 от [Брюкселската] конвенция“¹²².

106. Това се отнася и за идентичните разпоредби от Регламент „Брюксел I“, като се има предвид, че в съответствие със съображения 11 и 14 и с член 23, параграф 5 от него „[а]втомонията на страните по договори [...] при избора на компетентен съд [...] трябва да бъде съблюдувана“, освен в случаите, в които са приложими или особени правила за компетентност, предназначени да защитят по-слабата страна¹²³, или правилата за изключителна компетентност,

118 — Вж. точка 127 от настоящото заключение.

119 — За сметка на това член 6, параграф 4 от Регламент „Рим II“ предвижда, че „[п]равото, приложимо [към извъндоговорните задължения] според настоящия член [озаглавен „Неоаяна конкуренция и действия, ограничаващи свободната конкуренция“], не може да бъде дерогирано чрез споразумение по член 14“, а именно, „споразумение, сключено след настъпването на вредоносния факт“ или „когато всички страни упражняват търговска дейност, също и чрез свободно договорено споразумение преди настъпването на вредоносния факт“, което освен това спазва останалите условия, въведени с последния член.

120 — Отбелязвам, че проява на волята на страните в клауза за предоставяне на компетентност, обратно, не би могло да промени компетентността *ratione materiae* на съд на държава членка, която е определена от *lex fori*.

121 — Вж. дело *Estasis Saloti di Colzani* (24/76, EU:C:1976:177, т. 7).

122 — Вж. дело *Meeth* (23/78, EU:C:1978:198, т. 5).

123 — Всъщност тази автономия е ограничена за договорите за застраховка, потребителските договори и трудовата заетост (вж. съображения 11, 13 и 14, както и членове 13, 17 и 21 от този регламент).

посочени в член 22 от него. Извън разпоредбите, чието прилагане по този начин е изрично запазено и измежду които не фигурират членове 5 и 6 от този регламент, споразумение за предоставяне на компетентност, съобразено с член 23 от него, трябва да има пълно действие и по-специално да предоставя изключителна компетентност на избрания съд.

107. Това предимство на волята на страните е валидно по-специално по отношение на целите на член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“, свързани със съсредоточаването на компетентностите и процесуалната икономия, и то, по мое мнение, дори ако въпросната клауза не посочва изрично, че страните са имали волята да дерогират тази конкретна разпоредба.

108. Що се отнася до член 5, точка 3 от този регламент, уместно е първо да се определи дали клауза за предоставяне на компетентност действително може да се прилага в спор като този в главното производство, който според мен спада към деликтната, а не към договорната отговорност¹²⁴, и дали тя може да се противопостави на ищец като CDC въз основа на встъпване в задълженията, поети от предприятията, които са му прехвърлили правата си¹²⁵, което запитващата юрисдикция трябва да провери, като следва дадените от Съда насоки в тази област.

109. Припомням по-специално, че от практиката на Съда относно член 23 от Регламент „Брюксел I“ следва, от една страна, че валидността на клаузата за предоставяне на компетентност, включена в договор, е подчинена на това сключилите го страни да са дали ясно съгласието си за тази клауза, и от друга страна, че сезираният съд има задължението да прецени действителността на съгласието на заинтересованите страни в това отношение¹²⁶.

110. Освен това съгласно посочения член споразумение за избор на съд може да засяга само спорове, които са възникнали или които могат да възникнат „във връзка с определено правоотношение“. Като тълкува последния критерий в светлината на член 17 от Брюкселската конвенция, Съдът уточнява, че „[т]ова изискване цели да ограничи обхвата на споразумение за предоставяне на компетентност само до споровете, които произтичат от правоотношението, във връзка с което е сключено това споразумение. Неговата цел е да не допусне страна да бъде изненадана от предоставянето на компетентност на определен съд за всички спорове, които биха възникнали в отношенията ѝ с нейния съдоговорител и които биха възникнали в отношения, различни от тези, във връзка с които е договорено предоставянето на компетентност“¹²⁷.

111. Подобно на CDC, аз обаче много се съмнявам, че клауза за предоставяне на компетентност, включена в договори като разглежданите, би могла да задоволи изискването за ясно и неопорочено съгласие, тъй като тук се касае за предоставяне на компетентност на съда, избран за разрешаването на спор относно деликтната отговорност на един от договорителите, произтичаща от незаконно картелно споразумение, при положение че съществуването на последното не е било известно на предполагаемото пострадало лице в момента, в който то е сключвало това споразумение.

124 — Що се отнася до квалификацията на предмета на спора в главното производство и произтичащите от това последици с оглед на посочените клаузи за предоставяне на компетентност и арбитражни клаузи, вж. съображенията, развити в точка 127 и сл. от настоящото заключение.

125 — Съгласно решение Coreck (C-387/98, EU:C:2000:606, т. 19 и сл.) приложимото национално материално право определя дали трето лице по първоначалния договор е встъпило в правата и задълженията на някоя от първоначалните страни, така че спрямо него да може да се приложи клауза за предоставяне на компетентност, независимо дали то по хипотеза не е дало съгласието си за това при сключването на този договор.

126 — Решение Refcomp (EU:C:2013:62, т. 27 и сл.).

127 — Вж. решение Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, т. 31, курсивът е мой).

112. За сметка на това според мен би било напълно възможно да се приеме, че пострадалото лице приема споразумение за предоставяне на компетентност, след като е научило за съществуването на картела, забранен с член 101 ДФЕС, като това споразумение, сключено след възникването на спора, тогава е прието напълно съзнателно.

113. В това отношение подчертавам, че посочената по-горе Директива 2014/104, която се отнася до исковете по националното право за поправяне на вреди вследствие на нарушения на правото на конкуренция на Съюза, цели именно да насърчи използването на механизми за постигане на споразумение за разрешаване на споровете като доброволно уреждане или арбитраж и да повиши тяхната ефективност¹²⁸. Този подход според мен има своите основания, доколкото страните са приели изцяло и свободно да предоставят въпроса за правата на обезщетение за вреди, произтекли от незаконно картелно споразумение, на определен съд, дори той да е различен от компетентния съд по член 5, точка 3 или член 6, точка 1 от Регламент „Брюксел I“.

114. Независимо какъв анализ ще възприеме запитващата юрисдикция по отношение на последните въпроси, аз смятам, че що се отнася до конкретния случай на клаузите за предоставяне на компетентност, които попадат в приложното поле на член 23 от Регламент „Брюксел I“, няма основание да се намесва принципът на пълната ефективност на забраната на картелите, предвидена в член 101 ДФЕС, който е визиран в третия преюдициален въпрос.

115. Всъщност по отношение на подобна клауза не националните норми, а разпоредбите на посочения член определят в правото на Съюза съдебната компетентност на съдилищата на държавите членки по граждански и търговски дела, като посочват условията за валидност и правното действие на тази клауза¹²⁹. Предходните разсъждения относно тълкуването в съдебната практика на посочения член 23¹³⁰ ясно водят към даване на предимство, когато е приложимо, на клаузите, които съответстват на свързаните с този член изисквания, по-специално що се отнася до съгласието на лицето, за което се твърди, че е увредено от незаконното картелно споразумение, пред критериите за компетентност, произтичащи от член 5 и/или член 6 от този регламент.

116. Ще добавя, че взаимното доверие между съдилищата на държавите членки, което е един от стълбовете на системата за съдебно сътрудничество, установена с Брюкселската конвенция и възпроизведена в Регламент „Брюксел I“¹³¹, по мое мнение предполага, че компетентността на съда, избран от страните в съответствие с член 23 от този регламент, не може да бъде

128 — Вж. съображение 48 и сл., както и членове 18 и 19 от посочената директива, наред с представеното от Комисията предложение, довело до приемането на този акт [COM(2013) 404 окончателен, конкретно стр. 22 и сл. т. 4.6. Както Европейският икономически и социален комитет (вж. ОВ С 67, 2014 г, стр. 83, точка 4.7), така и Съветът на Европейския съюз (вж. паметна записка, озаглавена „Analysis of the final compromise text with a view to agreement“ от 24 март 2014 г., 8088/14 RC 6 JUSTCIV 76 CODEC 885, по-специално стр. 4, 12, 37 и сл.) и Европейският парламент (вж. Законодателна резолюция и позиция, приета на първо четене от 17 април 2014 г., P7_TA(2014)0451, съображение 43 и членове 18 и 19) са се произнесли по посоченото предложение, като становищата им подкрепят посочените механизми.

129 — В това отношение член 25, параграф 5, втора алинея от Регламент № 1215/2012 уточнява, че „[д]еятелността на споразумение за предоставяне на компетентност не може да бъде оспорвана единствено на основание недействителността на договора“ в съответствие с принципа на автономия на такава клауза по отношение на материалните разпоредби на договора, в който тя е включена, утвърден от Съда в решение Benincasa (EU:C:1997:337, т. 24 и сл.). Освен това от решение Effer (38/81, EU:C:1982:79, т. 7 и сл.) е видно, че такава клауза трябва да намери приложение дори ако спорът се отнася до сключването на договора.

130 — Вж. точка 105 и сл. от настоящото заключение.

131 — Вж. по-специално съображения 16 и 17 от Регламент „Брюксел I“.

обезсилена на основание член 101 ДФЕС, също както Съдът е постановил, че не се допуска позоваване на обществения ред за противопоставяне на изпълнението на съдебно решение, постановено в друга държава членка, на основание че там правото на конкуренция на Съюза е било неправилно приложено по същество¹³².

117. Поради това аз съм на мнение, че при наличието на клауза, посочваща съд от друга държава членка, която е призната за съответстваща на член 23 от Регламент „Брюксел I“ и е надлежно приложима за спора, с който той е сезиран, независимо от принципа на ефективно прилагане на забраната на картелите, произтичаща от член 101 ДФЕС, съд на държава членка трябва да се откаже от своята компетентност, дори когато поради тази клауза предвидените в членове 5 и/или 6 от този регламент специални правила за компетентност не следва да се прилагат.

3. По отражението върху останалите видове посочени клаузи на принципа на пълната ефективност на забраната на картелите, установен в член 101 ДФЕС

118. Що се отнася до клаузите за предоставяне на компетентност, към които член 23 от Регламент „Брюксел I“ не би бил приложим, и до арбитражните клаузи, представената от запитващата юрисдикция проблематика е по-сложна, тъй като трябва да се анализира чрез прилагане не на разпоредбите на този регламент, тълкувани от Съда, а на правила от националното право, чието прилагане следва да е в съответствие със задължителните разпоредби на първичното право на Съюза и по-специално с член 101 ДФЕС.

119. В това отношение припомням, че съгласно постоянната си практика, произтичаща от вече посочените решения *Courage и Crehan* и *Manfredi* и др.¹³³, Съдът е постановил, че при липса на правна уредба на Съюза в тази област задача на вътрешния правен ред на всяка държава членка е да урежда начините за упражняване на правото да се иска поправка на вредите, произтичащи от картел, забранен от член 101 ДФЕС¹³⁴, доколкото са спазени принципите на равностойност и на ефективност, които изискват по-специално тези национални правила да не засягат пълната ефективност на правото на конкуренция на Съюза и да вземат предвид, в частност, преследваната от посочения член цел¹³⁵. Според мен в случая от това следва, че прилагането на националните правила не може да допусне клаузи за предоставяне на компетентност и/или арбитражни клаузи да могат да се използват по начин, който вреди на тази пълна ефективност.

120. Освен това Съдът приема, че пълната ефективност на член 101 ДФЕС, и по-специално полезното действие на забраната, установена в неговия параграф 1¹³⁶, биха били поставени под въпрос, ако не е възможно всеки да иска да бъдат поправени вредите, които евентуално е претърпял от договор или поведение, който/което може да ограничи или наруши конкуренцията, като незаконното картелно споразумение, което в случая основава претенциите

132 — В решение *Renault* (C-38/98, EU:C:2000:225, т. 29 и сл.) Съдът приема, че „тъй като в противен случай ще постави под въпрос целта на конвенцията“, „евентуално допусната от съда на държавата по произход грешка при прилагането на определени правила от общностното право“ като „принципите [...] на свобода на конкуренцията“ „не съставлява явно нарушение на основна правна норма в правния ред на запитаната държава“, като припомня, че съгласно членове 29 и 34, трета алинея от Брюкселската конвенция (на които съответстват членове 36 и 45, параграф 2 от Регламент „Брюксел I“) „[п]ри никакви обстоятелства не се допуска преразглеждане по същество на чуждестранно съдебно решение“. Относно контрола с оглед на обществения ред дали елементарните принципи на справедливия съдебен процес действително са били спазени, вж. решение *flyLAL Lithuanian Airlines* (EU:C:2014:2319, C-302/13, т. 46—54).

133 — Точка 30 от настоящото заключение. Вж. също решение *Kone* и др. (EU:C:2014:1317, т. 21 и сл. и цитираната съдебна практика).

134 — Вж. по-специално решение *Kone* и др. (EU:C:2014:1317, т. 24 и сл., както и т. 32). Тази възможност е свързана с това, което обикновено се нарича „процесуална автономия“ на държавите членки.

135 — Цел, състояща се в гарантиране на запазването на ефективна и ненарушена конкуренция на вътрешния пазар и по този начин, на цени, определяни в зависимост от свободната конкуренция.

136 — Следва да се напомни, че разпоредбите на този член имат директен ефект в отношенията между частноправни субекти и пораждаат права и задължения на правните субекти, чието зачитане националните юрисдикции трябва да охраняват (вж. по-специално решение *Kone* и др., EU:C:2014:1317, т. 20).

на CDC. Наистина гарантирането на правото да се иска поправянето на такава вреда може по-конкретно да възпре сключването на споразумения и следването на практики от този вид, най-често скрити, като по този начин има съществен принос за поддържането на ефективна конкуренция в Съюза¹³⁷.

121. Като общо правило, при наличието на арбитражна клауза съдът на държавата членка трябва да се десезира и по молба на една от страните да ги препрати към арбитраж, освен ако намери, че арбитражното споразумение е недействително, загубило сила или че не може да бъде приложено към спора пред него, след преглед, осъществен в рамките на упражняване на неговата компетентност и с оглед на изискванията на националното му право¹³⁸, тъй като Регламент „Брюксел I“ не определя условията за валидност на такава клауза¹³⁹. Същото би било валидно за клаузите за избиране на държавен съд, които не спадат към член 23 от посочения регламент.

122. Същевременно принципът, който изисква ефективно прилагане на установената в правото на Европейския съюз забрана на картелите и на който се позовава запитващата юрисдикция, според мен може да се използва срещу въпросните клаузи за избор на съд или срещу арбитражни клаузи именно с цел да се осигури на всяко лице право да иска пълно поправяне на произтеклите от забранен картел вреди като тези, за които в главното производство се твърди, че са настъпили.

123. В този смисъл е уместно да се отбележи, че в решение *Eco Swiss*, което се отнася до връзката между арбитража и правилата на конкуренцията, произтичащи от правото на Съюза, Съдът е уточнил, че член 85 от Договора, понастоящем член 101 ДФЕС, „може да се разглежда като императивна разпоредба“¹⁴⁰. В него Съдът е постановил, че „доколкото съгласно вътрешните процесуални норми националната юрисдикция трябва да уважи основано на неспазването на националните императивни норми искане за отмяна на арбитражно решение, тя трябва да може да уважи такова искане и когато смята, че това решение противоречи на [този член]. [Наистина,] общностното право изисква въпросите, свързани с тълкуването на постановената [с посочения член] забрана, да могат да бъдат разглеждани от националните съдилища, които следва да се произнасят по валидността на арбитражно решение, и да могат, когато са налице условията за това, да бъдат предмет на преюдициално запитване до Съда“¹⁴¹.

124. По аналогия смятам, че правото на Съюза изисква да не се прилага арбитражна клауза или клауза за предоставяне на компетентност, която не се урежда от член 23 от Регламент „Брюксел I“, в случаите, в които прилагането на такава клауза би довело до засягане на полезното действие на член 101 ДФЕС. В това отношение може да бъде полезно да се отбележи, че посоченото решение *Eco Swiss* предхожда посочените по-горе решения *Courage* и *Strehan* и *Manfredi* и др., които утвърждават признаването в правото на Съюза на право на поправяне на всички вреди, претърпени от пострадалите от незаконните пречки за свободната конкуренция, не само в интерес на посочените пострадали лица, но най-вече за запазване на

137 — Пак там, т. 21 и сл. В обяснителният меморандум към предложението за директива, COM(2013) 404 окончателен (стр. 2 и 4) се подчертава, че „[п]редявяването на искове за обезщетение вследствие на нарушение на член 101 [ДФЕС] или член 102 [ДФЕС] представлява важна област от прилагането от страна на частноправни субекти на правото на ЕС в областта на конкуренцията“ и че следователно „[в]тората основна цел на [това предложение] е да се даде възможност на пострадалите от нарушаване на правилата за конкуренция на ЕС да получат ефективно обезщетение за понесените вреди“.

138 — Приложимите разпоредби могат да произтичат или от правила относно арбитража, приети от съответната държава членка, или от международни договори, по които тя е страна.

139 — Вж. решение *Allianz и Generali Assicurazioni Generali* (EU:C:2009:69, т. 31–33), както и, относно уточненията, направени в това отношение в съображение 12 от Регламент № 1215/2012, по-специално *Nielsen*, P. A. *The New Brussels I Regulation*. — *Common Market Law Review*, 2013, vol. 50, p. 505 et sq., както и *Menétrey*, S. et *Racine*, J.-B. *L'arbitrage et le règlement Bruxelles I bis*. — In: *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*. *Guinchard*, E. (red.), Bruylant, Bruxelles, 2014, p. 13 et sq., point 37.

140 — EU:C:1999:269, т. 31 и сл., по-специално т. 36 и 39.

141 — Пак там, т. 37 и 40.

свързаните с тази свобода общи интереси. Съдебната практика след тези две решения укрепва допълнително този подход, като насърчава прилагането в частната сфера на посочените правила за конкуренция (наричано обикновено *private enforcement*), по-специално благодарение на премахването на пречките, които могат да произтичат от националните разпоредби¹⁴².

125. Наистина прилагането на клаузи за предоставяне на компетентност или на арбитражни клаузи само по себе си не съставлява пречка за полезното действие на член 101 ДФЕС по смисъла на цитираната по-горе съдебна практика. По-специално фактът, че клаузи от този вид могат, ако са валидни и приложими към съответния спор, да доведат до изключване на специалните критерии за компетентност, предвидени в членове 5 и/или 6 от Регламент „Брюксел I“, не води непременно до лишаване на предполагаемите лица, пострадали от причинена от незаконно картелно споразумение вреда, от възможността за получаване на цялостно обезщетение за това, след като няма пречка тези лица да предявяват искове пред всяко от посочените държавни или арбитражни съдилища, независимо че с оглед на голямото многообразие от противопоставени клаузи в случая тяхното прилагане несъмнено би могло да затрудни подобно действие.

126. Според мен обаче осъществяването в практиката на това теоретично становище в конкретния контекст на незаконно картелно споразумение, което засяга множество участници и предполагаеми пострадали лица, и чието изпълнение е породило множество индивидуални договори за доставка, възможно сключени между различни дружества от групата на продавач или купувач, е деликатно¹⁴³. Всъщност в случай на хоризонтално ограничаване на конкуренцията като това, на което се основава искът в главното производство, според мен е трудно да се приеме изключване на обикновените средства за съдебна защита, освен когато предполагаемите пострадали лица изрично са дали своето съгласие в този смисъл и при условие, че държавните или арбитражни съдилища, на които по този начин е предоставена компетентност, са длъжни да прилагат разпоредбите на правото на конкуренция на Съюза в качеството им на императивни норми.

4. По приложимостта на клаузи за предоставяне на компетентност и на арбитражни клаузи в спор като този в главното производство

127. Основният проблем, който фактически националният съд ще трябва предварително да реши, е да се установи дали арбитражните клаузи и клаузите за предоставяне на компетентност, на които се позовават ответниците по делото в главното производство, действително могат да се прилагат в случая. Наистина съгласно практиката на Съда¹⁴⁴ само съдът, сезиран със спора в главното производство, може и дори трябва да направи преценка на валидността и обхвата на клауза за избор на съд, която му е противопоставена. *Landgericht Dortmund* обаче изглежда приема, независимо че в неговият акт за препращане това не се посочва изрично, че предметът на спора би могъл да бъде обхванат от двата вида клаузи, включени в договорите за доставка, чието спазване изискват ответниците по делото в главното производство.

128. Същевременно, както подчертават и CDC и Комисията, има основания за сериозни съмнения относно възможността вземанията за обезщетение, на които се позовава ищецът в главното производство, да са изведени от договорите, в които се съдържат тези клаузи.

142 — Вж. по-специално решения *Pfleiderer* (C-360/09, EU:C:2011:389, т. 28 и сл.) и *Donau Chemie* и др. (C-536/11, EU:C:2013:366, т. 29 и сл.), които се отнасят до правото на лице, което е увредено от нарушение на член 101 ДФЕС и желае да получи обезщетяване на това основание, евентуално да има достъп до документите по производство относно извършителите на това нарушение, включително ако се касае за производство за освобождаване от глоба, след претегляне от страна на съдилищата на държавите членки на засегнатите интереси, защитавани от правото на Съюза.

143 — Относно различните форми, които, изглежда, са приели разглежданите клаузи, вж. точка 94 от настоящото заключение.

144 — Всъщност според решение *Powell Duffryn* (EU:C:1992:115, т. 33 и 36) „тъкуването на клаузата за предоставяне на компетентност, посочена пред националния съд, за да определи споровете, попадащи в нейното приложно поле, е задача на последния“.

129. По аналогия с изтъкнатото от Съда по повод на клаузите за предоставяне на компетентност, спадащи към член 23 от Регламент „Брюксел I“¹⁴⁵, според мен трудно може да се приеме, че съдебната компетентност, основана на разпоредбите на този регламент, може да бъде изключена в случая, в който прилагането на право на държава членка би позволило друг вид клаузи за предоставяне на компетентност или арбитражна клауза да се прилагат за *всички спорове*, които биха възникнали в отношенията между страна и нейния съдоговорител и които биха произтичали от *отношения, различни от тези, по повод на които* е приета съответната клауза. Изискването за конкретна връзка между посочената клауза и определено правоотношение тук според мен също е необходимо за осигуряването на предвидимост на компетентността.

130. По мое мнение правата, които в случая се твърди, че съществуват, произтичат по-скоро от деликта, състоящ се в организирания и прилаган по таен начин от ответниците по делото в главното производство картел. Всъщност предмет на спора в главното производство са имуществените последици, породени от това измамно поведение, което по природата си е различно от посочените договори за доставка¹⁴⁶. Клауза за предоставяне на компетентност или арбитражна клауза няма как да е валидно сключена при такива обстоятелства, а именно още преди предполагаемите пострадали лица да научат за съществуването на вредоносното събитие и на породените от него вреди.

131. Освен това запитващата юрисдикция също се ориентира към същата тази квалификация на спора в главното производство, тъй като тя изглежда приема, по-специално според втория си въпрос, че висиящият пред нея иск за гражданска отговорност спада към деликтната или квазиделиктна отговорност, визирана в член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“, а не към делата, свързани с договор по член 5, точка 1 от този регламент¹⁴⁷. В някои национални правни системи обаче квалификацията на предмета на спора като деликтен сама по себе си не изключва приложимостта на клаузи за предоставяне на компетентност или на арбитражни клаузи, която очевидно зависи във всеки конкретен случай от формулирането на съответната клауза¹⁴⁸.

132. Поради това аз смятам, че член 101 ДФЕС следва да се тълкува в смисъл, че прилагането на клаузи за предоставяне на компетентност и/или на арбитражни клаузи при иск за поправяне на вреди, причинени от картел, обявен за противоречащ на този член, *само по себе си* не засяга принципа на пълната ефективност на забраната на картелите. Същевременно, доколкото клауза от едната или другата от тези категории може да бъде обявена за приложима съгласно правото на дадена държава членка в спор относно деликтната отговорност, която може да последва от такъв картел, посоченият принцип според мен не допуска компетентността по този спор да

145 — Пак там (т. 31) и точка 110 от настоящото заключение.

146 — В този смисъл Комисията посочва, че от една страна, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division е приел, че клауза за предоставяне на компетентност, която се отнася до „правоотношението“ между страните, не обхваща правата, произтичащи от деликтната отговорност поради картел (решение *Provimi Ltd v. Roche Products Ltd* [2003] EWHC 961), и от друга страна, Helsingin käräjäoikeus (Първоинстанционният съд в Хелзинки, Финландия) е преценил по подобен начин, че арбитражна клауза, визираща „всички права“, произтичащи от договор за доставка, не обхваща вземанията за обезщетения за вреди вследствие на картел, след като последните не се основават пряко на посочения договор, а на външно за него обстоятелство, а именно участието на ответника в тайното споразумение (междинно решение от 4 юли 2013 г., *CDC Hydrogen Peroxide Cartel Damage Claims SA срещу Kemira Oyj, Välttuomio 36492, № 11/16750*).

147 — „От постоянната съдебна практика следва, че „дела относно [деликтна или квазиделиктна отговорност]“ по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент „Брюксел I“ включват всеки иск, с който се цели да се ангажира гражданската отговорност на ответник и който не се отнасят към „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от този регламент. При това положение, за да се определи естеството на исквете за гражданска отговорност, предявени пред запитващата юрисдикция, е важно първо да се провери дали те имат, независимо от квалификацията им по националното право, договорен характер“ (вж. по-специално решения *Engler*, C-27/02, EU:C:2005:33, т. 29 и сл. *Brogstetter*, EU:C:2014:148, т. 20 и сл.).

148 — Като пример, съгласно практиката на *Korkein oikeus* (финландския Върховен съд) включена в договор арбитражна клауза е приложима за спор, който се отнася именно до извъндоговорната отговорност в хипотезата, в която посоченото неизпълнение на задължения по този договор отговаря на условията за измама по смисъла на наказателното право (вж. *Korkein oikeus*, решение от 27 ноември 2008 г., ККО, 2008:102, на следния адрес в интернет: <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2008/20080102>).

бъде предоставена по силата на клауза, фигурираща в договор, чието съдържание е било прието, когато страната, на която се противопоставя тази клауза, не е знаела за въпросния картел и за неговия незаконен характер и следователно не е можела да предположи, че клаузата може да се прилага за исканите на това основание обезщетения.

V – Заключение

133. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси, поставени от Landgericht Dortmund (Германия), по следния начин:

- 1) а) Член 6, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че когато при условията на солидарна отговорност срещу ответник с местоживееене в района на съд от държава членка и срещу ответници, установени в други държави членки, е предявен иск за предоставяне на информация и за обезщетение за вреди, който се основава на установено от Европейската комисия едно-единствено и продължавано нарушение на член 81 ЕО (член 101 ДФЕС), в което ответниците са участвали в различни държави членки и по различно време, е целесъобразно искомите да бъдат разгледани и решенията по тях постановени едновременно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства.
 - б) Член 6, точка 1 от Регламент № 44/2001 следва да се тълкува в смисъл, че фактът, че искът, предявен срещу единствения от съответниците, който има местоживееене в района на сезирания съд, е бил оттеглен, не се отразява на прилагането на тази разпоредба, при условие че, от една страна, това оттегляне е станало след датата, на която съответният съд е валидно сезиран, и от друга страна, то не е свързано със задължително споразумение, сключено между ищеца и посочения ответник преди тази дата, но скрито с единствената цел по отношение на един от другите ответници да бъде изключена компетентността на съдилищата на държавата членка, по местоживееенето му.
- 2) Член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 следва да се тълкува в смисъл, че когато срещу установени в различни държави членки ответници е предявен иск за изплащане на обезщетение за вреди, който се основава на картелно споразумение, обявено с решение на Европейската комисия за едно-единствено и продължавано нарушение на член 81 ЕО (член 101 ДФЕС), в което те са участвали в няколко държави членки на различни места и по различно време, не може по отношение на всеки ответник за всички претендирани вреди или за цялата вреда да се счита, че вредоносното събитие е настъпило във всяка от държавите членки, в които картелното споразумение е било сключено и/или прилагано.
 - 3) Член 101 ДФЕС следва да се тълкува в смисъл, че при иск за поправяне на вреди, причинени от нарушение на този член, принципът на пълната ефективност на забраната на картелите в правото на Съюза допуска прилагането на клаузи за предоставяне на компетентност, съобразени с член 23 от Регламент № 44/2001, но този принцип не допуска прилагането на арбитражни клаузи и/или на клаузи за предоставяне на компетентност, които не спадат към посочения член 23, когато приложимото национално право позволява свързаната с този спор компетентност да бъде предоставена по силата на клауза, фигурираща в договор, чието съдържание е било уговорено, когато страната, на която се противопоставя тази клауза, не е знаела за въпросния картел и за неговия незаконен характер.